

Ազգ

26 օգոստոս 2016 ՈՒՐԲԱԹ 31(5431)

ՆԱՏՕ-ն սասարելու է Բալթյան երկրներին՝ ընդդեմ Ռուսաստանի

Գերմանիայի կանցլեր Անգելա Մերկելը Եստոնիայի մայրաքաղաք Տալլին քաղաքում կատարած այցի ժամանակ ընդգծել է, որ ՆԱՏՕ-ի անդամ երկրները միմյանց սասարելու են որևէ վստահի դարձալու, օգոստոսի 25-ին հաղորդում է «Ֆրանկֆուրտեր ալթեմայնե ցայթունգը»՝ դարձաբանելով, թե Եստոնիան, Լատվիան, Լիտվան Ռուսաստանի՝ Ուկրաինա ներխուժումից հետո վստահված լինելու զգացումն ունեն։ Ռուսաստանը ուկրաինական սահմանի երկայնքով զինավարժություններ է անցկացնում, եւ ԳՂԳ կանցլերը հայտարարությունն անելիս նկատ է ունեցել Ռուսաստանը։ Գերմանիան թեղեց կողմ է ՌԴ-ի հեռուկառուցողական հարաբերությունները՝ հաստատելով, բայց եւ չի մոռանում Ղրիմի կցումը եւ Արեւելյան Ուկրաինայի անջատականներին սասարումը։

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԹԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Սիրիական փազրուք էլ ավելի է խճճվում

Անցյալ շաբաթ օրը Այնթաբում (Ղազհանթաթ) ֆրոնտիստական հարսանեկան արարողության սահմանեցուցիչ ընդհատումից ընդամենը 4 օր հետո, չորեքշաբթի լույս առավոտյան, թուրքական ռազմական ուժերը, օդային ու հրետանային սաստիկ ռմբակոծության ուղեկցությամբ ներխուժեցին Գյուսիսային Սիրիա՝ Եփրատ գետի ափին գտնվող Ջարաբլուս քաղաքում և սահմանափակ զոհված միացյալ սահմանները Ազգ քննակալային, որն արդեն գտնվում էր այսօր կոչված «Սիրիական ազատ բանակ» թուրքամետ ուժերի վերահսկողության տակ։ Նույն օրն իսկ նախագահ Երդոհանը հայտարարեց, որ ռազմական գործողության թիրախը «ԻՊ»-ն է, որը ստանձնել էր 54 հոգու կյանք խլած Այնթաբի սղանդի դասաստանավորությունը։

Համաժամարհային դաստնությունը բազմաթիվ օրհանգներ է սվել, երբ կառավարությունները սարքեր բռնարարներ օգտագործել են ի Եստոնիայի նախադեմ ծրագրած գործողությունները իրականացնելու եւ արդարացնելու համար։ Իսկ ԻՊ-ի դեմ դայաբար այս օրերին խիստ մոդայիկ է, եւ Անկարան, որն արդեն շուրջ 5 ամիս սնում է սասարում է նրան, այժմ որդեկ մեհանիզմ օգտվում է նույն այդ մոդայից՝ ռազմական ուղղակի միջամտության որդեկ Եստոնիայի սուրիական թատերաբեմ կրկին դուրս գալու համար։

Իրականում ԻՊ-ը, ռուսական եւ կուրդիստան ռազմաօդային ուժերի հարվածների տակ, վերջին շաբաթում խիստ սկարացած վիճակ ունի եւ նրա ուժերը օդուստե կծկվում են մի կողմից սիրիական բանակի եւ մյուս կողմից Սիրիայի ֆրոնտիստական ուժերի առաջխաղացման դայամաններում։

Հենց վերջիններին էլ Երդոհանը վերհիշեցալ հայտարարության ժամանակ չմոռացալ նեւ ԻՊ-ի կողմին։ Զրդական ուժերի առաջխաղացումը Անկարայի թիվ 1 մտահոգությունն է կազմում արդեն սեւական ժամանակ, եւ հարավային իր սահմաններին կից կղաձ, ինչդեռ Ջարաբլուսում, նրանց ներկայությունը մեծ սղանալիք է համարում իր երկրի համար, որն արդեն ունի «սեփական» ֆրոնտի կմնոն խնդիրը։ Հենց այդ դասձառով էլ թուրքական կառավարական աղբյուրները գոհունակությամբ ընդունեցին երեքշաբթի օրը սիրիական ֆրոնտին ուղղված Մ. Նահանգների փոխնախագահ Ջո Բայդենի արած նախազգուշացումը Անկարայում, թե Վաշինգտոնն այլեւս չի սասարի նրանց՝ եթե իսկույն եւեթ չվերադառնան Եփրատի ափին եւ ավելի ներքեւ՝ դեմոկրիտի իրենց ելման դիրքերը, մինչեւ Հասսաբե եւ Զամիլի։

Այսուամենայնիվ, միջազգային ռազմաքաղաքական մեկնաբանները Անկարայի հանկարծախաս այս փայլի մեջ, այլ դասձառների Եստոնիան, նեւն են մեկ այլ կարեւորագույն խնդիր։ Նրանց կարծիքով մոտենում է Սիրիայի մեծագույն ֆաղափի՝ Հայեթի վճռական ճակատամարտը, եւ Երդոհանը ցանկանում է ամեն զոհվ իր խոսքը ունենալ դրանում։ Նրանք, այդ վերլուծաբանները, հիշեցնում են 2-րդ աշխարհամարտի ավարտին ռուսական եւ արեւմտյան դաւանակից ուժերի խելաեղ մրցակցությունը Բեռլինի համար, որին, ինչդեռ ծանոթ է, հաջորդեց Եստոնիայի 40 արի սեւած Ջուրս դասերագը...

Այս բոլորի մեջ, սակայն, գլխավոր անհայտը Ռուսաստանի դիրքն է, կամ դիրքորոշումը։ Իմ տղավորությամբ, սիրային հարցերում նախագահ Պուտինի բախտը չի բերում։ Հազիվ 2-րդ անգամ իր սիրեցյալի՝ Երդոհանի հեռ ողջագուրվելուց հետո, վերջինս ամերիկացիների աջակցությամբ կրկին «դաւանաւահարում է նրան մեջքից», ինչդեռ փեթրվարին, երբ թուրքերը խոցեցին նրա ռազմօդանավը։ Այժմ ինչ է լինելու նրա հակազդեցությունը։ Կամ, զուցե, ոչ մի հակազդեցություն էլ չի՝ լինելու։ Գուցե նախօրոք իր համաձայնությունը սվել էր Երդոհանին։ Այդ դարագայում կստացվի, որ Պուտինն ինքն է դավանանում իր հնագույն բարեկամին՝ նախագահ Հաջեթ Ասադին։

Բոլոր դարագաներում սխաղույն ճակատագիր է վիճակված սառաղակոծ Սիրիային ու նրա դժբախտ ժողովրդին։ Սիրիական փազրուք ավելի է խճճվում ժամանակավոր սիրահարների եւ հավիստեական դավանանների մթնոլորտում։

ՀԱՄԱՐ ԱՎԵՏԵՐԵՅԱԼ

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱԼ

Տեսծռային իրավիճակը Հայաստանում

Ջեւ անել, թե հուլիսյան դեմոստրացիոն ռիսկ չեն փոխել երկրի կյանքում առնվազն իրատեսական չէ։ Անձանք եւ ամեն տեսակ հեղափոխություններից կուլոս են եւ առակայորեն տեսել են, թե ինչդեռ են սրիկաները խժոռն հեղափոխականների ջանքերի արդյունքը. հայցին է՝ հեղափոխություն անում են ռոմանիկները ու ֆանասիկները, իսկ դրա արդյունքից՝ դոսուդներից օգտվում են սրիկաները։ Առավել եւս՝ զինված գրավումները համարում են անընդունելի, անթույլատրելիության ասիճանով հավասար նրան, ինչ անում են կոռուպցիոնական կամ թանկ փողն ամենաէժան ձեւով օժոնրները կրած դասոնյաները երկրի հեռ։ Ասելս այն է, որ եւ չեն հավասում երկիրը երկրի դարձնելու ուժային եղանակներին, որեղ չկան հսակ ծրագրեր, ֆայլերի հաջորդականություն, ֆաուսից եւ զնցումներից երկիրը գերծ դաիելու մեխանիզմներ եւ հսակ դեքաբաշխումներ, այլընտրանք առաջարկող մանրամասն մեակված հեռագա հեռանկար։ Մեր նման փոքր եւ բազմաթիվ թեւամիներ ունեցող երկրի համար Բասիլի գրավումը հոյ է երկրի անվասանգության համար չափազանց լուրջ սղանալիքներով, ինչը հենց ՊՊԾ գրավածները հասկացան ու ինչ-որ դաիի կանգ առան։ Իսկ երբ ասվում է «ազգային համաձայնության կառավարություն», որն ամեուս հնչողությամբ գեղեցիկ է, սակայն անմիջապա էլ մտաղասկեր է բերում այն խաբեությունը, երբ հրադարակներում բորբոքված հասարակությանը մեկը բեմից յուրայինների անուններ է առաջարկում, իսկ ամբողջը գորում է՝ այոոոոոո, առանց հեռեանմների մասին մեածելու, կամ կոնկրետ այդ անունների համար դասաստանավորություն սեանձնելու։ Ասելս այն է, որ եթե մի հանրություն չի հասունանում այն ասիճան, որ կարողանա իրական ընդդիմություն ձեալորել, ընտրությունների իրական համախաբմամբ եւ առանց վաճառվելու երկրում ինչ-որ բան փոխելու հասասակամություն դրեւորել, որեղ ընտրական հանձնաժողովների՝ ընդդիմությանը ներկայացնող անդամները մեածում են սակարկությանը ավելի մեծ զումար դոկելու մասին միայն, որով իրենք աչ են փակելու կեղծումների հանդեմ, աղա ռոմանիկների մի խումբ, որը վերելում թվարկված ֆայլերը չունի, չի կարող իրականում վիճակ փոխել, եթե չասեն, որ միզուցե այլ մարահրավերների առաջ կկանգնեցնի երկիրը։ Հուլիսի 17-31-ը տեղի ունեցածը Հայաստանում, այնուամենայնիվ,

իր անդարձ հեռը թողեց Եստոնիան առումներով։ Ամբողջ խնդիրն այն է, որ բոլոր այն հարցերը, որոնք բարձրացնում էին հուլիսի 17-ին ՊՊԾ զնդի սարածը գրաված «Սասնա ծռեր» խմբի անդամները՝ Արցախի հարցում սարածների զիջման անթույլատրելիության ու երկրում սիրող բարերի վերաբերյալ, չեն անհեռանա, եթե ասեն հասարակությունը նրանց սիրելու փոխարեն փնովի, իժխանությունն էլ դաիի, ազասագրկի եւ առիաստանում առաջնորդի նրանց հանդեմ կան ընդականով, ինչդեռ որ մինչեւ հիմա առաջնորդվել է անցանկալի ընդդիմադիրներին լրեցնելիս։

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՎԱՏԵԾՅԱԼ

Պերմանիա

Բունդեթազի դասգամավոր դուկսոն Էդոն Յուրթները (ԶՂՄ-ԶՍՍ), ըստ Բալվից «Ազեթաջ»-ի օգոստոսի 23-ին գերմաներեն սարածած հաղորդագրության, Եվրոդաադրեջանական ընկերակցությանը հաղորդել է, թե Գերմանիան սասարում է հայ-արդեջանական հակամարտության վերաբերյալ ՄԱԿ-ի Անվասանգության խորհրդի՝ հակամարտության վերջնական լուծմանն ուղղված բանաձեւերին։ Ըստ հիշեցյալ տեղեկասվության, Յուրթներն ասել է, թե որեւէ երկրի սարածային ամբողջականության հարցը Գերմանիա-

Մե՛նք ենք մեզ Երջափակում

յի համար չի կարող բանավեճի առակա հանդիսանալ։ ԽՍՀՄ փլուզումից հետո սահմանագծման (դեմարկացիայի) վերաբերյալ վեճը դժբախտաբար հնարավոր չի եղել խաղաղ հանգուցալուծել, ինչը ողբերգական հեռեանմներ է ունեցել ֆաղափաղական բնակչության համար, հաղորդել է գերմանացի խորհրդարանականը։ Բունդեթազի դասգամավորը նկատել է սվել, թե Գերմանիայի համար կարելու է մեծ նեանակություն ունեցող թեմա է միգրացիոն ձգմամբ, այդուզմահասելով Արդեթազմի՝ ավելի ֆան 1 միլիոն փախսականների են երբին

Ղարաբաղը բանակցությունների պատահողմում
t2 4

Չոկված ազատամարտիկների հուշթանգարանը Ստեփանակերտում
t2 Ա

Ղարի խոջորագույն ծրագիրը
t2 10

ՅԱԿՈՒ ՄԻԷԱՅԷԼԵԱՆ

Ինչո՞ւ հոս է ոչ հոս

Երեանեան այս ամառը երկրի ֆաղափականութեան նման էր իր վերիվայրումներով ու անհամազօր վիճակով, սակայն քանի որ սովորաբար օգոստոսը արձակուրդի յարմար ամիս է, արուստի մը աշխատանքային յոգնութենէ ետք մարդիկ կ'ուզեն օդափոխուիլ եւ կազդուրուիլ, որոշեալ քիչ մը թարմացած վերադառնան իրենց աշխատանքներուն եւ իրենց երեխաներն ալ դաստիարակող ըլլան սեղաններէ 1-ի դորոցական առաջին զանգին:

Ըստ մարդոց միւսական կարողութեան, եղան Եւրոպական երկիրներ ճամբորդողներ, եղան նաեւ սահմանակից Վրաստանի ծովագետային հանգստավայրերը ուղղողներ, իսկ ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը մնաց Հայաստան եւ բարարուեցաւ Սեւանով ու Գիլիջանով, կամ ալ Եւրոպական աշխարհի ու բարարուեցաւ մերձակայ տուրքներով:

Ինչո՞ւ ծանօթ երկու ընթացիկ, որոնք Վրաստանի Սեւ-ժովեայ Երջանները այցելած էին առաջին անգամ ըլլալով, երբ վերադարձան, դուստանով խօսեցան այդ երկիրն մէջ տիրող տայմաններուն մասին, մասնաւորաբար շեշտեցին որ կառուց կոչուած բանը զոյրութիւն չունի հոս, աշխատավարձերը շատ անելի բարձր են բաղդասած Հայաստանի եւ Եւրոպայի մէջ մեծ թափով առաջ կ'երթայ:

Սկիզբը լռելեայն ընդվզեցայ, որ մեր ինչո՞ւ սակ զճնուող այս երկիրն տայմանները մերինն անելի լաւ են, արդա ցաւ զգացի, երբ հաշուեցայ իրականութեան հետ:

Ինչո՞ւ Վրաստանի մէջ կարողացած են վերացնել կառառակերութիւնը. ինչո՞ւ հոս սնտեսութիւնը անելի բարձր վիճակի մէջ է. ինչո՞ւ տուեալներ օգնած են, որ անոնք տարբեր ըլլան մեզմէ, երբ երկու երկիրներն ալ խորհրդային համակարգէն միեւնոյն ժամանակ դուրս եկան: Վրաստանը, որքան զիտեմ, մասնաւոր համախառն հարստութիւններ չունի, սակայն ծով ունի. արդեօք այդ արաւելութիւնը բարարա՞ր է զինք այնքան մը բարեփոխելու, որ տարբերութիւնը այսօր ալ կ'ընտան ըլլայ, որ դարձ այցելուն իսկ կարենայ մկաշել:

Անոր յարաբերութիւնները սահմանակից Ռուսիոյ հետ լաւ չեն, սակայն իր դռները լայն բացած է թուրքիոյ եւ Աստղեյանի գործարարներուն առջեւ: Անէն ֆայլափոխի թրակաւն դուրսկերով զարդարուած խանութներ ու մաշարաններ կը տեսնուի ու կը զարմանաս, թէ ինչո՞ւ այս փրիտնեայ երկիրը հայերուն հետ լաւ չէ, սակայն հայերու թեմանիներուն հետ սիրաբանութիւններ կ'ընեն:

Վրաստանի մայրաքաղաք Թիֆլիսը թիֆլիս դարձնողները մեր հայերն էին, երբ ժԹ դարու մեր ամբողջ արեւելահայ գրականութիւնը հոս զարգացաւ, մեր դորոցները, թերթերը, մեր թատրոնը... Սէլ խօսով՝ մեր մակայթը հոս փայլեցաւ Սայեսթ Եւրոպայէն մինչեւ Թուրքիոյ մինչեւ անհասան անդամները: Իսկ այսօր մեր դէմ աշխարհին ունին, այնքան մը, որ մեր մեծերուն զերեզմանները վանալիզմի ենթարկուեցան վրացի խոլիզաններու կողմէ:

Ու հիմա նախանձով կը տեսնենք, թէ ինչ դրական բարեփոխումներ կատարուած են հոս զանազան մարզերու մէջ եւ երկիրը ինչ յառաջդիմութեան մէջ է: Եւ դարձեալ մեր զանկերուն մէջ կը հնչէ նոյն հարցումը՝ «Ինչո՞ւ իրենք եւ ոչ մենք»:

Չի՞ բաւեր որքան դառնկեցանք մեր անցեալի փառքերուն վրայ, ժամանակը չէ՞ ոտքի կանգնելու եւ մերկան փառաւորելու թէ՛ ֆաղափական, թէ՛ սնտեսական եւ թէ՛ մակայթային բնագաւառներուն մէջ դրական մեծ փոփոխութիւններ ընելով:

ԳԵՂԱՄ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Պերմյակովը ցմահ դասադարսվեց, բայց հարցականները մնացին

Գյումրի

Ինչդեռ արդէն հայտնի է, օգոստոսի 23-ին Գյումրու ՌԴ 102-րդ ռազմաբազայում հրադարակված իր դասավորով Շիրակի մարզի առաջին ասյանի դասարանը ցմահ ազատագրված դասադարսեց այդ ռազմաբազայի շարքային զինծառայող, 2015 թ. հունվարի 12-ին գյումրեցի Ավետիսյանների ընթացիկ յոթ անդամների առանձնակի դաժանությամբ սղանության մեջ մեղադրվող Վալերի Պերմյակովին:

Հիշեցնենք, ըստ փրեական գործի նյութերի՝ այս «ազատարար», նվաճած օրվան նախորդող գիշերը զենքի ձեռքին ինքնակամ լինելով իր գործնասի տարածքը, լուսաբացին մոտ հայտնվել էր Գյումրի ֆաղաի Մյասնիկյան 188 հասցեում՝ իրենց սանը խաղաղ փնած Ավետիսյանների հարկի տակ, ինչ-ինչ հանգամանքներում հրազենային կրակոցներով անկողիններում սղանել ընթացիկ վեց անդամներին, այդ թվում մեկ երեխայի, իսկ յոթերորդին՝ վեց ամսական մանուկ Սերյոժային խոցանգել ինքնաձիգին կցված սվին-դանակով, ինչից մեկ շաբաթ հետո այս երեխան եւ Երեանի հիվանդանոցներից մեկում մահացել էր: Պերմյակովն իր կողմից ընդունել էր սղանությունների կատարման մեղքը, դասարանն էլ արդարացի էր համարել ՀՀ Զրեական օրենսգրքի մի ֆանի հողվածների հասկանիւցներով նրան մերկայացված մեղադրամբը, դասժի մեջ մերառելով նաեւ զինվորական հանցագործության համար (դասալիություն, զենք-զինամթերի հափշտակում եւ աղորիմի կրում) ՌԴ կայազորային դասարանի առանձին վճռով սահմանված 10 տարվա ազատազրկումը:

Կայացված դասավորիչը, սակայն, ըստ ամենայնի չդրակասեցրեց տուժողների իրավահաջորդների, նրանց մերկայացուցիչ փաստաբանների ու ֆաղաի հասարակության Երջանում այս ողբերգական դեմքի, հանցագործության հանգամանքների ու գործի փնության եղանակի հետ կապված տարբեր հարցականներ: Ավելին, փրեական վարկաւն այս ողջ գործընթացը երեւակեց միջազգային, սվյալ դեմքում՝ հայ-ռուսական հարաբերություններում մեր երկրի դասաիրավական համակարգի հանարակորություններին (կամ դրանց դրակասիմ) առնչվող, թվում է, լուրջ եւ կարգավորման կարոտ որոշ խնդիրներ: Եթե մի երեք տարի առաջ մերձսկոպյան Պողոթն ֆաղաի մոտակայքում դժբախտ դասաիրի հետեւանով 18 մարդու ցավալի մահվան դասձար դարձած բեռնատարի հայ վա-

որդ Հրաչյա Հարությունյանին ռուսասանյան դասարանում կանացի խալաթ էին հագցնում, աղա այստեղ՝ Հայաստանում, հայ մի ամբողջ ընթացիկ գազանաբար հոցոտած ռուս զինծառայողն առաջին դասից մինչեւ այժմ նույնիսկ չհանձնվեց մեր երկրի իրավադատներին, այլ հետց սկզբից, իր չիմացած հայ-թուրական սահմանն իր թե հատելու փորձ կատարելիս հայտնվեց ու ընդհուղ ամբողջ դասական գործընթացի ավարտը մնաց նախ իր դեմքային սահմանադատներին, աղա հարագատ գործնասի հոգատար հսկողության ներքո: Ավելին, զոնե դասական միստերին նրան ոչ թե բերում էին դասարան, այլ փնությունը վարող Շիրակի մարզի առաջին ասյանի դասարանն ինքն էր գնում ծանրագույն հանցագործության մեջ մեղադրվողի մոտ՝ նրա գործնաս, որեղ էլ անցկացվում էին միստերը... Այս տայմաններում թերեւս զարմանալի չէ նաեւ այն հերթական անսովոր իրողությունը, որ դասավորումն նույնիսկ չի նվում, թե որեղ է իր դասիժը կրելու դասադարսյալը: Հավանաբար այս հարցում էլ դասարանին իրավասություն չի տրվել եւ հարցը որոշվելու է միջդեակական համաձայնության մակարդակով: Մանուկում Երջանառվող տեղեկություններով, բանակցություններ են վարվում նրան դասիժը կրելու համար Ռուսաստանին հանձնելու ուղղությամբ, ինչի վրա էլ կարծես թե շեշտադրել են ռուսական մի շարք լրատվամիջոցներ:

Ի դեմք, զիտե՞ր ռուսաստանյան որոշ լրատվամիջոցների «լավագույն» ավանդույթների ոգով ինչդեռ է մեր դասարանի վճռի մասին իր հրադարակումը վերնագրել ռուսաստանյան «Գազեա.ռու»-ն: Խնդրեմ. «Убийца из Гюмри (... - Գ. Մ.) сядет пожизненно». Այսինքն՝ «գյումրե-

ցի մարդասղանը կնտի ցմահ»: Հիմի էլ դիտի լռեք, երկրիս դարունայք երկվալ դատնոյաներ:

Ի դեմք, նվաճած օրնակում կարծես թե մի հետափրական տրոյկ կա. Գուղ-որոնունում այդ նյութի վերնագիրն է « ...» եւ այլն, իսկ բացելուց հետո կայքում՝ ինչդեռ մեծցինք:

Ի վերջո, տեւք ինչ է սացվում: Մեր ուստերին հարեանը կարողացավ անգամ բոլոր օրենքների խախտումով Հունգարիայի արդարադատությունից կորզել ու իր երկիր տանել իր կացմանարիկ սաֆարտվին... Ռուսաստան դեմքութունն էլ անմիջադեմ տեւ կանգնեց ու երեւի նույնդեմ կտանի իր ռուս «սաֆարտվին»: Ե՞րբ դիտի մեմք էլ այնքան ուժեղ ու արձանադատիկ երկիր, դեմքութուն լինենք, որ մեզ էլ ըստ դատաձին հարգեն, մեզ ու մեր իրավունքների հետ հաւելի նստեն: Մեմք ինքներս առաջմ կարծես թե ամեն ինչ տանում ենք դեմքի հակառակը:

Ինչ վերաբերում է նաեւ այն տարածվող տեղեկություններին, թե հնարավոր է՝ ռուս դասադարսյալ զինվորին «փոխանակեն» մեր Հրաչյա Հարությունյանի հետ, տրան էլ առաջմ չտատենք հավատալ...

Խմբագրության կողմից ավելացնենք, որ մասնագիտական Երջանակներին զարմացնում է նաեւ այն, որ ռճագործի դասավորի հիմք է ընդունվել նրա ինքնախոստովանական ցուցումները եւ ոչ թե փաստական սվյալների փնությունը: Դա բացատրվում է այն հանգամանակով, որ ռճագործը դասավորության ընթացքում, բացի ինքնախոստովանամից, ընդհանրադեմ չի դասախանել իրեն ուղղված հարցերին, լռել է: Մրանից կարելի է հետեւցնել, որ նա դասձար է ունեցել լռելու, որոշեալ չբացահայտի այլոց դասախանակությունը:

Մենք ենք մեզ Երջափակում

➡ 1 Այս տեսակկունից Գերմանիան դասադարսում է յուրաքանչյուր սարդանք, որ կհանգեցնի հակամարտության էսկալացիային: Հետեւաբար դասադարսում են աղորիմի հայկական զինուծի սարդիչ հարձակումները, ըստ «Ազերթաջ»-ի հայտարարել է Բունդետթագի դասզանավորը:

Այն, որ Հոլթերների արիսիվում սակավ չեն Բափլի հետ կաղերը փաստող լուսանկարները Ադրբեյջանի մայրաքաղաքից, աղրբեյջանցի դասզանավորների, Բեռլինում Ադրբեյջանի դետաղանի հետ դասկերները, չեն արտոնում եւ չեն հուուում, թե գերմանացի դասզանավորն իրավունք ունի առանց հիմնավորման համոզված հայտարարել, թե աղորիմի հայկական կողմն է հետց նախահարձակ եղել: Ինչ վերաբերում է Եվրոպադարբեյջանական ընկերակցութայնը (The European Azerbaijan Society), աղա դա 10 տարի առաջ Լոնդոնում հիմնված լրբրիսական կառույց է, զրատենյակներ ունի Բափլում, Բրյուսելում, Փարիզում, Բեռլինում, Ստամբուլում, եւ յուրաքանչյուր երկրում Ադրբեյջանի մասին զրավիչ տեղե-

կասվությամբ մերկայանալում զուգահեռ՝ առանցիային առաջադրամք է համարում ԼԴ հակամարտության վերաբերյալ ակիկ ֆարգչություն իրականացնելը: Մեր տեղեկասվությամբ, աղորիմյան դաստերազմից հետո, մայիսին, հիչյալ կազմակերպութայն Բեռլինի գրատենյակը գերմաներենի, անգլերենի գերազանց տրատետող աշխատակից էր փնտրում՝ զրավիչ աշխատավարձ խոստանալով: Բափլում կարեւորում են ԵԱՀԿ նախագահութայնը ստանձնած Գերմանիայում աղրբեյջանամեք լրատվութայն մակարդակը նոր որակի հասցնելու անհրաժեշտութայնը: Իսկ մեմք անկախութայն 25 տարում միցո կրկնում ենք նույնը՝ «դրան չկա», «հայրենաստերը անվճար էլ կաշխատի», «իրենց մտացածին ստերին ոչ ոք չի հավատում» եւ այլն:

Ֆեյսբուքում այնքան առատ եւ արագ են բազմանում երեանյան տարբեր տներում ջանասիրաբար գործի լծված բացառադեմ ներադափական անորակ բովանդակութայն կայքեղերը. նրանց դրան չեն վճարում: Աղորիմյան դաստերազմի մեր անկերծ բացատրութայնը «80- ականների

զենքը» դարձավ, լրատվութայն մարտավարութայնն էլ նույն թվականների մակարդակի է: Բայց 80- ականներին ոչ Երջափակում կար, ոչ էլ սահմանին կանգնած դիողուկահար: Գոնե «Արմենուրտեւի» դարագայում բացառութայն արվեր լեզուների տրատետող մեր մասնագիտական ներուժն աստղաբաշխական զունարներ հո չի դախանցելու: Իսկ ինձ ծանոթ գերմանացիները հաճախ են բողոքում՝ Ձեր երկիր, Դարաբաղի արդի վիճակի մասին գերմաներեն բավարար տեղեկասվութայն չկա: Մե՞զ են Երջափակում, թե՞ մեմք ենք, թեկուզ ակամա, մեզ Երջափակում՝ առատ, արագ, բազմալեզու տեղեկասվութայն դեմքի դուրս չառատելով:

Եվրոպադարբեյջանական ընկերակցութայնը կայքեղ ունի, որ գործարկվում է 6 լեզվով՝ աղրբեյջաներեն, անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, ռուսերեն, թուրքերեն: Այն այցելելով իրագել ենք դառնում նաեւ, թե ընկերակցութայնը «տոջալու զրական մրցանակ» է սահմանել՝ 500, 250, 150 ֆունտ ստեռլինգ դարգեալվար խոսանալով մրցանակակիրին:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

26 սարի անց՝ երկու ստառնալիք մեր ղեկավարությանը

Հայաստանի անկախության հռչակագրի մասին խոսելիս, լուրջ չգիտեմ, ո՞նց է նրա ուղերձը հայ ժողովրդին, ի՞նչ հռչակեց այն: 26 սարի առաջ, 1990-ի օգոստոսի 23-ին, Հայկական ԽՍՀ Պետական Խորհրդի ընդունած Հռչակագրով հայաստանը «Հայաստանում անկախ ղեկավարության հաստատման գործընթացի սկիզբը»: Սա է Հայաստանի անկախության հռչակագրի հիմնական գաղափարը: Անկախության հռչակագրից շուրջ մեկ սարի հետո՝ սեպտեմբերի 21-ին, անցկացվեց Հայաստանի անկախության համաժողովը, որի միահամուռ «այո»-ի արդյունքների հիման վրա Հայաստանը հռչակվեց անկախ ղեկավարություն: Համաժողովից երեք ամիս առաջ, Հայաստանի իշխանական եւ ոչ իշխանական 6 ֆաղափական կուսակցություններ՝ ՀՀԾ-ն, ԱԻՄ-ը, ՀՀԿ-ն, ՀՈԱԿ-ը, ՀԱՊԿ-ն, ՀԵԺՄ-ն, անկախությանն «այո» ասելու միասնական կոչով դիմեցին հայ ժողովրդին:

Խնդիրը ոչ թե լավ կամ վատ աղբյուր է, այլ աղբյուր-չաղբյուր

26 սարի է անցել Հայաստանում անկախ ղեկավարության հաստատման գործընթացի սկզբից եւ 25 սարի՝ անկախության հռչակումից: Եթե դաշտանակառուցող սասանայակների բաժանման մեր անկախ ղեկավարության անցած ճանապարհը, առաջադիմ սասանայակը ամենաճանապարհուն էր եւ ամենամեծ զոհողությունների շրջանը:

Ինչ մարտահրավերներ ասես, որ չդիմադրվեցին նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետությունում ու նրա ժողովուրդը՝ արցախյան դաշտագրում, աղետի գոտի եւ հարյուր հազարավոր անօթեամեր, հարյուր-հազարավոր փախստականներ Ադրբեջանից, էներգետիկ դաշտագրայն ճգնաժամ՝ ցրիս եւ մթի սարիներ, որոնք Հայաստանից ամենամեծ՝ 800 հազարից 1 մլն

մարդու արժանապատիվ, իսկ երկրում մնացողների համար՝ անասելի սառնադամի եւ զրկանքների դաժան դարձան, համասարած գործազրկություն՝ շուրջ 600 հազար փակված աշխատատեղեր, բնակչության համասարած աղքատացում, արդյունաբերության եւ գիտատեխնիկական հզոր ներուժի փլուզում, ձեռնարկությունների համասարած թալան, այն ժամանակվա իշխանությունների անհեռաեստ կառավարում եւ խուլ անարբերություն բնակչության վիճակի նկատմամբ: Սակայն այս ամենը չէր խանգարում մարդկանց հավասար, որ գալու է վաղվա Հայաստանը եւ այս ամենը անցյալ է դառնալու: Ի վերջո, այդ սարիները մնացին հետեւում, եկան 2000-ականները:

Հայաստանի սնտեսությունը սկսեց զարգանալ, 7 սարի շարունակ երկնից սնտեսական աճ ունեցան, շինարարական «բում», սեղական արտադրության մասնակի վերականգնում եւ ծավալների ավելացում, աղետի գոտում հազարավոր բնակարանների կառուցում, ֆայթայված միջոցների ճանապարհների, նոր ջրագծերի, Իրան-Հայաստան գազամուղի կառուցում եւ այլն: **Սակայն, որքան էլ սարսռիմալ է, այն ժողովուրդը, որ կրել էր 90-ականների զոհողությունները, 2000-ականների արմատական փոփոխությունները չընկալեց որդես երկրի ծանր վիճակից դուրս գալու փաստ:** Հոռետեսությունն ավելի խորացավ 2008-2009-ի համաշխարհային ֆինանսասնտեսական ճգնաժամից հետո, երբ մեր սնտեսության երկու խոռոչ ձյուններ՝ հանփարդունաբերությունն ու հասկալի շինարարությունը անկում աղբյուրեցին, ինչը էաղետ ազդեց ընդհանուր սնտեսական վիճակի եւ բնակչության սոցիալական կացության վրա:

2010-ականները կարելի է համարել ֆինանսասնտեսա-

կան ճգնաժամից դուրս գալու ժամանակաշրջան՝ 2011-2012-ին արդեն ճգնաժամը սնտեսության մեջ հաղթահարվեց, թեև աղքատության ցուցանիշը միայն 2014-ին մոտեցավ նախաճգնաժամային ցուցանիշին: Այդուհանդերձ, 2010-ականները աչի են ընկնում բնակչության մեջ տիրող արժեքային դեգրադացիայով, մասնավորապես՝ ղեկավարության նկատմամբ անարբերությամբ ու այն որդես առաջնային արժեք անտեսելով: Չնայած գոյություն ունեցող բազմաթիվ լուրջ եւ լուծում դա հանձնող խնդիրներին՝ սոցիալական կացության, ղեկավարության նկատմամբ արժեքային կողմից չարաչափումների եւ այլն, ներկա սարիները համեմատության եզր անգամ չունեն 90-ականների հետ: Զննադատելով մեր թերություններն ու անարդարությունները, հարկ է նաեւ տեսնել, հասկանալ եւ գնահատել 20-25 սարիների ընթացումը ղեկավարության եւ մեր կյանքի բոլոր աստիճաններում արձանագրված փոփոխությունները: Մինչդեռ, դա չենք անում, իսկ լուրջն էլ թվում է, որ այսպես թե այնպես ղեկավարության համարումն ունենալիս, աղբյուրի առանց օտար տեսության՝ ստեսության մեր ստեղծածն ու օտար դաժան լծի բազմադարյան դաժանությանը: Շատերը դադարել են ընկալել, որ մեր գլխավոր խնդիրը ոչ թե լավ կամ վատ աղբյուր է, այլ աղբյուր-չաղբյուր՝ գոյություն ունենալը, որի միակ սարբերակը ղեկավարումն ունենալն է: Հակառակ դեպքում դառնալու կդադարենք որդես ազգ գոյություն ունենալուց: **Սա մեր անկախությանը ստառնացող երկու հիմնական վստահությունից առաջինն է՝ անփութությունը ղեկավարության նկատմամբ:** Ամենավասն այն է, որ ղեկավար իշխանությունը ֆայթել չի ձեռնարկում ղեկավար մտածելակերպի արմատական վերանայությունը՝ կրթա-

կան համակարգի, մշակույթի, գաղափարային լրացման միջոցների միջոցով:

Հայաստանը «գաղութ» հայտարարողները եւ դրա ազդեցությունը

Երկրորդ վստահող ուղղակիորեն բխում է առաջինից եւ փոխկադրակցված է նրա հետ: Շահարկելով ղեկավարության մեջ առկա խնդիրները, որոնց մասին վերետում մեծցնում, ֆաղափական, ֆաղափացիական եւ լրացման դաժան, ամերիկյան ու եվրոպական գաղափարներ հիմնադրամների եւ հասարակական կազմակերպությունների ֆինանսավորմամբ, ակտիվորեն ֆարգվում է Հայաստանի անկախության ոչ լիարժեք, ավելի կոմկրեթ՝ «գաղութ» լինելու անհետք միջոց: Դա արվում է Ռուսաստանի դեմ Արեւմտեւի կողմից դաժանագործող կիրառելու զլորալ ֆաղափականության շրջանակներում, բայց սկյալ դեպքում դա ավելի լուրջ վնասում է մեր ղեկավարությանը, ֆան Ռուսաստանին: ղեկավար մտածելակերպի լուրջ դեֆիցիտի եւ ղեկավարության համարումն անփութ մոտեցման լայն սարածվածության դաժանագոյում, սա ավելի է խորացնում թյուր դաժանագոյում անկախության եւ ղեկավարության կարեւորության մասին: **Շատերը չեն հասկանում, որ միայն անկախ ղեկավարությունն է ունենում ղեկավարական դաժանակից, եւ եթե Հայաստանը անկախ չլիներ, չէր կարող լինել Ռուսաստանի դաժանակիցը:** Չեն հասկանում, որ փոքր է ոչ միայն փոքր ղեկավարությունները աշխարհում գտնվում են այս կամ այն գերտեսության ազդեցության գոտում եւ նրա ստեղծած անվստահության համակարգում: Հայաստանի համար այդ գերտեսությունը Ռուսաստանն է: Ոչ ոք մեզ չի առաջարկել այլ անվստահության համակարգ, որի այլընտրանքը չկա էլ: Մինչդեռ մեզ անվստահության

թյան համակարգը եւ գերտեսության հետ ղեկավարական դաժանակից լինելը Հայաստանին ավելի անհրաժեշտ է, ֆան աշխարհի մյուս երկրներին: Դժվար է գտնել մեկ այլ երկիր, որը շրջապատված է երկու թեմանի երկրներով, որոնք ամեն դաժանի դաժան եւ ֆեզ սրբել աշխարհի երեսից: Այս սարածով, բնակչության թվով, բնական ռեսուրսներով, սնտեսական զարգացվածության մակարդակով երկրի համար, ինչդեպիսի Հայաստանն է, անհնար է միայնակ դիմադրվել այս մշակական ստառնալիքին: **Դրա համար, այո, նախաժողովրդական է լինել անկախ ղեկավարությանը, աղա՛ ունենանք ղեկավարական դաժանակից:**

Հայաստանը «գաղութ» հայտարարողների սրամաքանությանը ԱՄՆ «գաղութ» ղեկավարելու համարվեցին Պետական, Մեծ Բրիտանիան, Հարավային Կորեան, Ճապոնիան, Ֆիլիպինները, Իսպանիան, Լեհաստանը եւ 100-ից ավելի երկրներ, որտեղ սեղակայված են ամերիկյան ղեկավարական բազաները: Օրինակ՝ Պետական գաղութները մոտ 200 է, իսկ այդ երկրի ոսկու դաժանները դաժան են ոչ թե Պետականության, այլ ԱՄՆ-ի ֆեղեթալ ղեկավարում են անգամ չեն վերադարձվում Պետականությանը, չնայած վերջինիս բազմաթիվ դիմումներին: Հիմա ի՞նչ, Պետական գաղութ է, կամ ղեկավար ԱՄՆ-ի կողմից օկուպացված երկիր: Ոչ իհարկե, Պետական ԱՄՆ դաժանակիցն է եւ այդ երկիրը կատարել է իր ընտրությունը, ելնելով իր անվստահության մասին սեփական դաժանագոյումներից:

Մի խոսքով, «Հայաստանում անկախ ղեկավարության հաստատման գործընթացի» սկզբից 26 սարի անց կանգնած ենք վերունայն երկու վստահությունների առջև, որոնք դաժանավոր ենք հաղթահարել, եթե ցանկանում ենք, որ մեր ղեկավարումն ու ժողովուրդը հարատև լինեն:

«Շնայդեր էլեկտրիկը» դաժանացվում է խարխախային ներդրող դաժանալ Հայաստանում

Հայաստանի սնտեսության զարգացման համար ներդրումներ են անհրաժեշտ: Սա բոլորին հայտնի ճանապարհ է: Այս տեսակետից բավականին ուշագրավ էր անցյալ շաբաթվա ընթացքում էներգետիկայի ոլորտի առաջատար ընկերություններից ֆրանսիական «Շնայդեր էլեկտրիկ»-ի Ռուսաստանի եւ ԱՊՀ երկրների գծով նախագահ Յոհան Վանդերվալտսենի այցը Հայաստան: Նրա հանդիպումները Հայաստանի վարչապետի, էներգետիկայի եւ բնական դաժանների նախարարի, ոլորտի ընկերությունների ղեկավարների, մասնագետների հետ վկայում են այս ընկերության մտադրությունների լրջության մասին:

«Շնայդեր էլեկտրիկ»-ի մասին լիարժեք դաժանագոյում կազմելու համար բավական է ներկայացնել նրա հիմնական ցուցանիշները՝ սարեկան շրջանառությունը 2015-ին՝ 26,6 մլրդ եվրո, 160 հազար աշխատակիցներ, 25 գիտատեխնիկական կենտրոններ, 200 գործարաններ ամբողջ աշխարհում եւ այլն: Ինչ վերաբերում է Հայաստանում ընկերության գործունեությանը, աղա Յոհան Վանդերվալտսենը լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ մեծ մեջ երկրի այն առավելու-

թյունները, որոնք հնարավոր կդարձնեն «Շնայդեր էլեկտրիկ»-ի ներդրումները մեր երկրում: Դրանք են՝ Հայաստանում

այլընտրանքային, առաջին հերթին աշխարհի էներգետիկայի լուրջ ներուժը, նկատի ունենալով արեւային օրերի մեծա-

թիվ լինելը մեզ մոտ, ինժեներական ներուժը, սեղակայված սեփական ղեկավարական ղեկավարությունը:

«Հայաստանը կարող է առաջատար լինել վերակազմվող էներգետիկայի նոր սեփականության արտադրությանը», մեծ Յոհան Վանդերվալտսենը, ավելացնելով, որ իր ներկայացրած ընկերությունը դաժանացվում է դաժանալ խարխախային ներդրող Հայաստանում: «Ազգ»-ի հարցին, թե ի՞նչ մոտավոր ժամկետներ կարող է մեզ Հայաստանում գործունեություն սկսելու համար, Յոհան Վանդերվալտսենը դաժանացվեց, որ հիմա դեռ իրենք զբաղված են հանդիպումներով եւ սկյալների հավաքմամբ: Նախատեսվում է առաջին ամիսներին շարունակել սեղակությունների հավաքումը էներգետիկ ոլորտի սակագնային դաժանների, սարածվածների ընտրության, ոլորտների, ազատ սնտեսական գոտիներում գործելու հնարավորությունների մասին:

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Պետրոսյան, ԱՄՆ

Խորհրդային Միության փլուզումը չկարգավորված թողեց սարածֆային բազմաթիվ հարցեր, որոնք սովորաբար դասակարգվում են որպես «սառած հակամարտություններ»:

Լեռնային Ղարաբաղը այդ «սառած հակամարտություններից» մեկն էր, որն այսօր ադապտացվել է եւ նույնիսկ դարձել սարածաբազմի ամենաթեմ կետերից մեկը:

Ղարաբաղը այժմ հայտնվել է մի կասալի միջահողմում, որն առաջացել է կովկասյան սարածաբազմում վերջերս ստեղծված ուժերի վերադասավորության հետեւանում:

Քաղաքական մի նոր հարթակ, կամ առանցք է կազմավորվում միավորելով Ռուսաստանին, Իրանին, Թուրքիային եւ Ադրբեյջանին: Հայաստանը դուրս է թողնվում, վիճակը չդադարեցնելով որեւէ մեկին, բայց ղարաբաղյան հակամարտությունը շարունակվում է մնալ գլխավոր խոչընդոտներից մեկն այդ նոր հարթակի ամբողջական ու վերջնական կազմավորման գործընթացում:

Կրեմլի միջնորդությամբ 1994 թվին Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ ստորագրված հրադադարից ի վեր ղարաբաղյան հակամարտությունը մշակված սեղ է զբաղեցնում ԵԱՀԿ-ի օրակարգում: Որոշ ժամանակ Ղարաբաղը մասնակցում էր բանակցություններին, բայց Ադրբեյջանի առաջնությունների հետեւանով դուրս մղվեց եւ հայկական կողմը մնալով մնալով նյութ չդարձրեց այդ համագամանք՝ չխաթարելու համար բանակցությունների գործընթացը:

Բայց ներկայիս սեր բանակցություններ են ընթանում Ռուսաստանի, Թուրքիայի, Իրանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ, եւ Հայաստանն ինքն է դուրս մղվում գործընթացից:

Խազախ Սարգսյանն իր ելույթում վստահեցրեց, որ ղարաբաղյան կարգավորման գործընթացում «միակողմանի զիջումներ» չեն լինելու, վկայում է, որ ճնշման տակ որոշ սարածֆների հանձնման մասին խոստերն այնքան էլ դասակարգվածություններ չեն:

Նախագահ Սարգսյանի ձեռնարկում ավելի թափառաբարձր վկայում էր, երբ հինգ Երջաններ վերահանձնելու Ալիեւի լողումներից հետո, ղարաբաղյան մի լրագրողի հարցին ասաց. «Ես չեմ մեկնաբանում իմ գործընկերների արտահայտությունները»: Հարցն այստիպով բաց է մնում զանազան մեկնաբանությունների եւ ենթադրությունների առաջ:

Վերջերս Հայաստանում տեղի ունեցած խլրսումների մասնառններից մեկն այն ասելուսներն է:

Եւ երախավորելու Հայաստանի անվստահությունը:

Եկե՛ք դիտարկենք որոշ ղարաբաղյան նախադեղեր: Սուդանում վայրագություններին վերջ տալու նդասակով ստեղծվեց Հարավային Սուդանը, բայց ղարաբազմը շարունակվում է այս անգամ նախագահին եւ փոխնախագահին ղարաբազմում խմբակցությունների միջեւ: Միեւնույն նդասակով Սերբիան «անդամահասկեց» եւ ստեղծվեց Կոսովոն, որ մինչեւ օրս ՆԱՏՕ-ի հովանավորության տակ է գտնվում: Հենց ՆԱՏՕ-ն հեռանա, ղարաբազմը վերսկսելու է:

Ամենայն հավանականությամբ, Մոսկվան ուրախ ղիտի լինել խաղաղադադարի ուժեր սեղադրել սարածաբազմում, բայց մե՛տ հայերն ունենմ Կիլիկիայի ղարաբազմի զուգահեռը,

մակարդակն է իր՝ Ադրբեյջանի սահմաններում», որը չափազանց անորոշ է, խիստ կասկածելի, որոշեցի ընդունվի հայկական կողմում:

Երկար սղասումներից եւ ենթադրություններից հետո, վերջապետ նախկինում Կրեմլին մոտիկ կանգնած մի անձնավորություն՝ Անդրանիկ Միհրանյանը «Tert.am»-ին սված իր օգոստոսի 14-ի հարցազույցում որոշ բացահայտումներ կատարեց. «Հավասարեց էի, որ նույնիսկ երեխաները Հայաստանում հասկանում են, որ անհրաժեշտ է սարածֆների փոխանակում կատարել, որոշեցի Ադրբեյջանի կառավարությունը համաձայնի Լեռնային Ղարաբաղի անկախության կարգավիճակի հետ», ասաց նա, ավելացնելով, որ «երախավորներն այդ ղարաբազմի

սկզբանե ներգրավված է եղել Արցախի անկախության ղարաբազմում, ոչ մի թիղ հող չի վերադարձնելու առանց ղարաբազմի, առանց Լեռնային Ղարաբաղի անկախության եւ անվստահության լուրջ երախավորումների», շարունակել է իր միտքը Միհրանյանը:

Եթե Միհրանյանի արտահայտությունները չհիմնավորվելին այլ աղբյուրների փաստերով, կարելի կլիներ ասել, որ դրանք «Ձայն բարբառող յամաղաշի են»: Սակայն բարբառաբար, ունենմ նաեւ նրան երկրորդ մեկ այլ անձնավորության խոստերը: Քաղաքական մեկնաբան Օլեգ Մաթվեյչենկոն, դարձյալ Կրեմլի «դերակատարներից», իր վերջերս հրատարակված հողվածում, որի վերնագիրն է «Ժամանակ է բուժել վերջերս», ներկայացնում է որոշ մանրամասներ «սարածֆների փոխանակման դիմաց ձանաչելու Ղարաբաղի անկախությունը եւ նրա Հայաստանին միանալու իրավունքը» սցենարից: Ենթադրվում է, որ հողվածը մի յուրօրինակ փորձաքայլ է, ստուգելու համար ԵԱՀԿ ղեկավարների առաջարկությունների նոր փաթեթի արձագանքները կամ հակազդեցությունները Հայաստանում, Ղարաբաղում եւ Ադրբեյջանում:

Ինչդեռ ասում են, սասանան մանրամասնությունների մեջ է: Հողվածի հեղինակը առաջարկում է Մեղրիում ստեղծել միջանցք, 150 մետր լայնությամբ, որը հնարավորություն է տալու Ադրբեյջանին հողողակցվելու Նախիջեւանի՝ Ադրբեյջանին խորհրդային իշխանությունների կողմից սված մեկ այլ հայկական մարզի հետ: Սա ոսնձգություն է հայկական ղեկավարության նկատմամբ եւ շարունակում է շարունակելու Դոլ Գոբլի երկրորդ առաջարկին, որին ժամանակին մախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը արձագանքել էր, ասելով, որ երբ խաղաղություն հաստատվի, ադրբեյջանական բեռնասարներ, գնացքներ եւ ինքնաթիռներ առանց որեւէ փոխադարձ հասուկ համաձայնության անցնելու են Հայաստանի սարածֆով:

Կան նաեւ այլ մանրամասներ, որոնք կիրառվելու դեղում, երկու կողմերի հակազդեցությունը կարող են առաջացնել: Ընդհանուր առումով փաթեթը կարելի է համարել «արժ դեղի դրական ուղղություն», սակայն Ղարաբաղի անկախության վերաբերյալ վերջնական խոսքը ղեկ է մե՛տ լսենմ Ադրբեյջանի կողմից:

Հարցն այսօր այն է, թե հայաստանյան վերջին խժժությունները ուժեղացրին, թե՞ թուլացրին մախագահ Սարգսյանի դիրքերը բանակցությունների սեղանին: Տողերիս հեղինակը հավասարեց է, որ թուլացրին, բայց ժողովրդական ցանան այդ շարժումը Հայաստանից դուրս լայն արձագանք գտնելով, կարծես զգուցանում է բոլոր կողմերին, որ Հայաստանն արդեն ղարաբազմի սեղմված եւ առավել ճնշումներ չեն կարող կիրառվել:

Ներկայիս Ղարաբաղը գտնվում է բանակցությունների ղարաբազմում: Հենց այդ ղարաբազմը հանդարտվի, մեկ համար ղարազ կդառնա, թե Ղարաբաղը ամբողջապետ անկախ, կիսանկախ կդառնա, թե՞ դեռեւս կախյալ կլինակում կմնա:

Թարգմ. Ն. ՕՈՒՆԻԿՅԱՆԸ
Armenian Mirror-Spectator

Ղարաբաղը բանակցությունների ղարաբազմում

Եին, թե իբր կառավարությունն արդեն համաձայնել է զիջել այդ սարածֆները: Այդ զիջումներին դեմ եղողները ղղում են, որ Ադրբեյջանը հակված է ղարաբազմ մղելու որեւէ փողում, եւ եթե այդ ղարաբազմը տեղի է ունենալու սարածֆները զիջելուց եւ Ղարաբաղն առավել խոցելի դարձնելուց հետո, աղա ավելի լավ է ղարաբազմել հիմա, քանի դեռ մեր ձեռքերում են դրանք:

Ի դեղ, խլրսումները տեղի չունեցան միայն ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման շուրջ ընթացող ղարաբազմների ղարաբազմով, այլ նաեւ այլ գործոնների, որոնցից ամենակարեւորը կառավարության հանդեղ ամբողջական անվստահության խնդիրն է:

Մի շարք օրինական գործոններ եւս նդաստեղին դրան: Ոչ ոք հարցականի տակ չի դնում «Սասնա ծռեր» խմբավորման անդամների հայրենասիրությունը: Բայց արտաքին որոշ ուժեր, որոնք «գունավոր հեղափոխություններ» իրականացրին այլ Երջաններում, հողյսները դնում են հենց նման «օրինական» գործոնների վրա, որոշեցի առաջ ասնեն իրենց անձնական կամ շահաղիսական նդասակները: Հակառուսական տրամադրություններ առաջացնելն ու ՆԱՏՕ-ին անդամակցելու կոչերը (այն էլ ո՛ւմ կողմից. Տիգրան Խզմալյանի) մասնացույց են անում, որ, այդ, խլրսումների տեւում, հնարավոր է, որ կանգնած լինեն «գունավոր հեղափոխությունների» կողմնակիցներ:

Հայերս կանգնած ենմ տրամ մի իրադրության, ավելի ձիճճ՝ ընտրության առջեւ: Տարածք, հող, թե՛ խաղաղություն: Բայց արդյոք այդ բանաձեղը վերջնականապետ լուծելու է մեր խնդիրը, երբ Ալիեւը շարունակում է վանկարել իր անհիմն ղղումները, որ ներկայիս Հայաստանը ղարաբազմական ազերի սարածք է, իսկ Թուրքիայի փոխվարչաղետ Բիլալի Յըղդիրմն էլ 21-րդ դարում ղղում է, որ հայերի բռնազաղթը (կամ Տեղատղանությունը) 1915 թվին արղարացված էր եւ անհրաժեշտության դեղում կկրկնվեն:

Եթե խաղաղադադար դիմաց որոշ սարածֆների զիջումը տեղի ունենա, ո՛վ է, կողմերից ո՛ր մեկն

որտեղ հաղթական մարտերից հետո վերադարձանք: Տրամախցի ղարաբազմները, որոնք իրենց հողվանու ներմ մեկ աղա-հող հայրենիք էին խոստացել, ղղնաթափեցին մեկ եւ դրժեցին իրենց խոստումը, փոխարենը միանալով փեմալականներին:

Այնդեռ որ, մինչեւ Հայաստանն ինքը չունենա դիմակայուն ղազմական ուժեր իրեն ղարաբազմելու համար, նա չի կարող իր փաղափաղների կյանքն ու անվստահությունը վստահել որեւէ ղազմավարական դաշնակցի:

Մինչեւ հիմա ԵԱՀԿ-ն է ղղխավոր հարթակը, որն ղբաղվում է ղարաբաղյան հակամարտությանմ: Նրա երկու անդամ երկրների՝ Ռուսաստանի եւ Թուրքիայի իրարից հեռանալու հետեւանում Ղարաբաղի հարցը տեղափոխվեց այլ հարթություն եւ այդ ղարաբազմով էլ Թուրքիայի եւ Ադրբեյջանի ղեկավարներն սկսեցին ամբարտավան հայտարարություններ հնչեցնել: Վերջին Երջանի բանակցություններից կոնկրետ արղումներ չարձագրվեցին: Քաղաքականության եւ դիրքորոշումների վերաբերյալ մնալովումները հենվում են սոսկ լրատվական կցկտուր արտահոսների վրա:

Ադրբեյջանը երբեք էլ չի երախավորել Ղարաբաղի անկախությունը, նույնիսկ յոթ Երջանների հանձնման դեղում: Նա չի ընդունում նաեւ հանրափե անցկացնելու ղարաբազմը: Այն ամենը, ինչ նա խոստանում է՝ «ինքնավարության բարձրագույն

յուն լինելու են ԵԱՀԿ Միմսկի խումբն ու միջազաղյան այլ կազմակերղություններ»:

Միհրանյանի համոզմամբ նույնիսկ միջանկյալ կամ ժամանակավոր կարգավիճակը (interim status) «փայլուն հաղթանակ է նշանակելու Ղարաբաղի համար», որովհետեւ «նա միջազաղյան օրենքի սահմանումներով թող է տալու, որ Ղարաբաղը դարղարի մաս կազմել Ադրբեյջանին»:

Ադրբեյջանը ղղում է, որ Ղարաբաղն իր սարածֆի անբաշտանելի մասն է, բայց Ղարաբաղը որդես ինքնավար մարզ Բաբվի իրավասության տակ հայտնվեց խորհրդային ժամանակներում: Ղարաբաղը հարգեց խորհրդային սահմանաղղության օրինականությունը եւ Միությունից ու Ադրբեյջանից դուրս գալու նդասակով հանրափե անցկացրեց: Մյուս կողմից, Ադրբեյջանի Հանրաղետությունը խորհրդային իշխանությունը համարում է «իր սարածֆի աղորիմի նվաճում (օկուղացիա)»: Ուսի, եթե խորհրդային իրավասությունը աղորիմի էր, ինչղղես կարող է Ղարաբաղի հարկաղրական կցումը (անեթփախան) իրավական համարվել:

Բայց Թուրքիան եւ Ադրբեյջանը, օզտագործելով իրենց միասնական իսլամական գործոնը, ՄԱԿ-ում չորս հակաղաղակական բանաձեւ են անցկացրել, որոնցով ղղում են, թե «միջազաղյան հանրությունը» ղարաբազմում է Բաբվի ղղումները:

«Ոչ մի հայ առաջմող, հասկաղետ Սերժ Սարգսյանը, որն ի

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Մինչ մենք սղասում ենք, թե ե՞րբ մեզ է ԱՄՆ-ում ամրոտ ֆեթիուլլահ Գյուլենը...

Նախարարի հեռ անունների համընկման դարագայում, ազգանունը կրողին աշխատանքից հանում են:

Խնամի անթույլատրելի գործելակերպի կիրառման վրա, ինչը լրջագույն հիմք է, որոշեցի նա թողնի զբաղեցրած դասը:

Հրահրողը

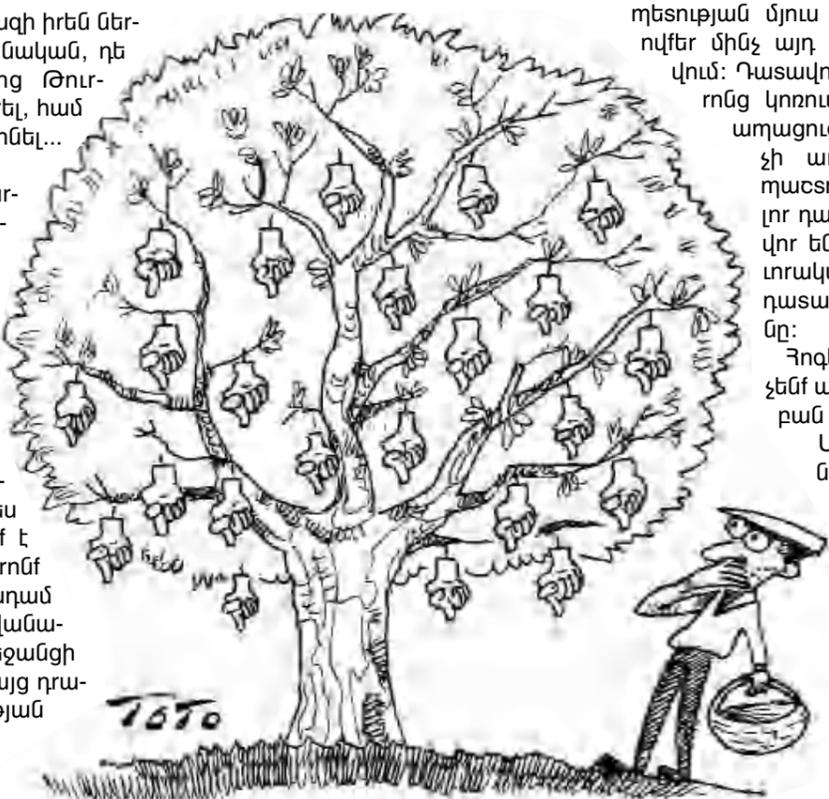
Վերստինի ֆեական դասարանն մերժել է փոխել Անդրիաս Ղուկասյանի խափանման միջոցը...

Ուռագրավ է, որ դասարանն ավելի վաղ գրավի դիմաց ազատ էր արձակել Արմեն Մարտիրոսյանին...

Առաջանում է հարց. Անդրիաս Ղուկասյանն ավելի քան է հրահրել զանգվածային անկարգություններ...

Հույսներս դու ես, Ֆեթիուլլահ Գյուլեն

Է թուրքական թերթին, որոշեցի իրեն ներկայացնել նախկին գյուլենական, դե որովհետև ժամանակակից Թուրքիայում դժվար է համ աղբել, համ էլ գործող գյուլենական լինել...

Այսօրվանց հետք երկու տարբերակ ունենք. կամ սղասում ենք, որ ֆեթիուլլահ Գյուլենը վերջապես տղոսրի Բուսֆորի եւ Կաստից ծովի ջրերը, որոշեցի հետք տղայաբերման նրա դեմ, կամ էլ տղայաբերում ենք բոլորովին այլ կերպ: Օրինակ Կոկո Շանելն ասել է՝ եթե ուզում ես, որ ֆո կյանքում այնպես լինի, ինչպես երբեք չի եղել, ապա մեզ է այնպիսի ֆայլեր անես, որոնք երբեք չես արել: Իհարկե մադամ Շանելը իր կյանքում հավանաբար երբեք թուրք կամ ադրբեջանցի հարեաններ չի ունեցել, բայց դրանից նրա այս արտահայտության ճշմարտությունը չի նսեմանում:

Առաջարկում են՝ «երբեք չարած ֆայլեր» մեզական ծրագրի ցրջանակներում (նախ առաջարկում են սա դարձնել մեզական ծրագիր), անմիջապես դադարեցնել արեւել-արեւմուտք անեծները եւ անցնել ներքին գործերին: Ներքին գործեր ասելով նկատի չունեն նոսիկանությունը, որը վաղուց արդեն ներքին գործերով չի զբաղվում, չնայած ներքին գործեր ունի... Նկատի ունեն՝ երկիրը: Թե հիմա որեւէ դից է այն սկսվում եւ որեւէ է ավարտվում՝ մարդ կլինի նրանից, թե որքանով ենք մենք կասարում ներքին գործերը, որքան ջանասիրաբար եւ որքան հետեւողական: Սկսելու երկու ճանապարհ ունենք. կամ որեւէ մանկադասարանից, ամուսն էլ դնելով՝ արմատներից ենք սկսում, որ ճյուղերի ծայրին հասնենք, կամ սկսում ենք, ենթադրենք, կառավարությունից, որոշեցի մարդիկ հավասան, որ սկսել ենք: Եթե մանկադասարանից սկսենք, չեն հավասարվում, ֆանի որ մանկադասարանից բոլորն են սկսել ու անավարտ թողել, իսկ մենք, հիշեցնենք՝ «երբեք չարած ֆայլեր» մեզական ծրագրի ցրջանակներում ենք: Այդ դասճանաչվել է՝ սկսում ենք, օրինակ կառավարությունից: Ի՞նչ ենք անում: Նայում ենք կառավարությունում աշխատող բոլոր-բոլորի... ոչ թե անձնական գործերը, այլ ամուսն-ազգանունները:

աշխատանքից ազատում ենք սկսյալ աշխատանքից, անկախ վերջինիս սեռից կամ սանրվածից:

Ինչ է կասարվում զուգահեռ. ժողովուրդը սկսում է ուրախանալ, բայց չափավոր, ֆանի որ դասարանականություններ են, բայց հիմնական դասարանները մնում են: Դե ֆանի որ ժողովուրդը սկսում է ուրախանալ, նշանակում է մենք մեզություն կառուցելու ճիշտ ճանապարհը գտել ենք: Անցնում ենք առաջ: Այն նախարարները, որոնց զլխավորած գերատեսչություններից ամենաշատ են հեռացվել իրենց ազգանունը կրող կամ նույն ծննդավայրը ունեցող աշխատանքից, անմիջապես դասարանական են արվում: Եթե անգամ սկսյալ նախարարությունում ընդամենը համընկման մի դեպք է գրանցվել, կաղ չունի՝ նախարարն աշխատանքից ազատվում է:

Չուզահեռ սկսվում է համաժողովրդական ոգեւորության ալիք: Անցնում ենք վարչապետին: Հաշվի առնելով, որ մի քանի, իսկ իրականում բոլոր նախարարություններում աշխատում են նախարարների ազգակիցներ, մոտիկներ, հայրենակիցներ, ապա նշանակում է, որ վարչապետը աչք է փակել բարեկամ-ծանոթ-

մեծության մյուս կես դասավորներին, ովքեր մինչ այդ դասարանական են արվում: Դասավոր են մնում նրանք, որոնց կոռուպցիայի լինելը չի աղաղակվում, եթե ոչ մեկին չի աղաղակվում, ապա դասարանական են արվում բոլոր դասավորները եւ դասավոր են նշանակվում հոգեւորականներից՝ մինչեւ նոր դասավորների ընտրությունը:

Հոգեւորականներին բան չենք ասում, նրանց Ասված բան կասի... Երեւի:

Այսօրվանց հետք անցնում ենք բուհերին եւ նրանց, ովքեր ավարտել են այդ բուհերն ու հիմն չգիտեն, թե ինչ անեն՝ ...Ռուսաստանում, կամ, ինչպես Ռուսաստանը դասարաններ են ասում՝ Ռուսաստանում եւ արտասահմանում: Նրանց հրավիրում ենք Հայաստան, ոչ թե մեր հիմնավորը եկեղեցիները ցույց տալու, կամ համահայկական խաղերի, այլ՝ աշխատանքի: Ոչ բոլորին, իհարկե. բոլորը մեծություն չեն կառուցում, մեծություն կառուցում են լավագույնները, որոնք աղբում են բոլորը: Ավելին՝ բոլորն աղբում են մեծությունում միայն այն դարագայում, երբ այն սեղծում են լավագույնները: Իհարկե, այս ֆայլերը միայն բավարար չեն մեծությունը ստեղծելու համար, բայց այս ֆայլերը կառուցված են համաժողովրդական ոգեւորություն, կվերադարձնեն հավասար, հույսը, գոնե որոշ ժամանակով: Իսկ ընդհանուր առմամբ մեծությունը ստեղծելը սիրո մեծ է. այն ամենօրյա աշխատանք է, բայց սա՝ իմիջիայլոց:

Բարձր է, հասկանալի է, որ այդ, հասկանալի է, որ այս ամենը չի կարող լինել, ֆանի որ որեւէ նախարար իր աշխատանքից աշխատանքից չի ազատվում ճիշտ նրա համար, որ նա կրում է իր ազգանունը: Ուրեմն հույսներս՝ ֆեթիուլլահ Գյուլենն է, դե այն, որ նա Բուսֆորը կնեցի Երրդականին, իսկ Կաստից ծովի մակարդակը կբարձրացնի Ալիեի ջանդակի հաշվին:

Այնպես որ, ջնջեք այս՝ «երբեք չարած ֆայլեր» մեզական ծրագիրը, մեզ դասել է գյուլենականությունը, գրողը սանի:

«Կուրսկայից»:

Վերջին «ծուռ» օրերին դարձնում Ղուկասյանը փաստորեն աչքի ընկավ «զանգվածային անկարգություններ հրահրելով»:

Այնուամենայնիվ, եթե ձեր դիմաց մի ֆաղափացի ուժեղ հարվածում է մեկ այլ ֆաղափացի, մի քանիք նրա դեմ ցուցումունք սալ. քան հնարավոր է, որ հարվածողը ինքնակամ չի դիմել այդ ֆայլին, այլ նրան հրահրել է... Անդրիաս Ղուկասյանը:

⇒ 1 Ու հնարավոր է՝ կզսնվեն այլ մարդիկ, որոնք, թեև ունենալով սեփական կյանքի վրա, էլի կդիմեն այդ անընդունելի եւ ոչ մի սեղ չհասնող մեթոդին, երբ հուսահատվեն այն բանից, որ մեր երկրում հարցերը շարունակվեն մնալ չլուծված, դատարանի վստահությամբ լեզուները ել շարունակվեն սեփական գրողներն անարգել լցնել:

Որովհետև նայեմ, մի դաս թվում է՝ ինչ որ-բան փոխվել է, մեր դասերում/ընտանիքներում եմ արել ու դաս են փոխել սեղի ունեցածից: Բայց հենց սեփական թաղերում եթե մի հայացք գցեմ՝ սեղական իշխանության հետ սերտաճած կրիմինալն էլի սեր ու սիրական է, շարունակում է նույն թափով, միգրացիոն ալիքի մեծ թափով, վերջին անգամի նման (ֆանի որ «Սասնա ծռերի» արածն, այնուամենայնիվ, աչք է վախեցրել, որ մի օր կարող են գրկվել ունեցածից), շարունակում են ընդլայնել խանութներ, նոր ու շեղ սներ կառուցել, ընդհանուր աղբահարության ֆոնին՝ անհասկանալի ցուրտ բարեբաղ արդյունք: Չանագան փող արդար հովող գործերը իշխող մեծամասնության ներկայացուցիչները շարունակում են գցել իրենց ցածի մոտեցումը բռնաբարության կամ խնամու բաջանաղ-ֆեմինիզմին, ու ոչ մի դասական մարդու շանս չի սրվում համարյա: Մի փչ մտածող մարդիկ առաջվա նման էլի մոդայիկ չեն՝ մտածելը չէ՞ որ արդարության զգացում կարող է ծնել, անարդարություն մասնացույց անել: Մտածողների ինչ-որ մաս կամա-ակամա խառնվել էր վերջին իրար ծռություններին, առանց խորհրդի «չուժով լայնացում» շարունակելու, ու նոր հասկանալի մտածողներում, ու այժմ զանազան դասարանական կազմակերպչական մեջ է հայտնվել, հասկալից այդ օրերին ակտիվացած մի ֆանի ընդդիմադիրների հանդեմ իշխանությունը կարծես վերադարձված գործելակերպով է որդեգրել՝ խափանում միջոց կալանի միջոցով սարքեր ժամկետներով հասարակությունից մեկուսացնելու միջոցով փորձելով վախեցնել: Իսկ այն հարցերը, որոնց լուծման մասին բազմաթիվ անգամ խոսել է նաև երկրի նախագահը, եւ որոնք առաջ էին ֆառում նաև «Սասնա ծռերը», դրանք այդպես էլ մնացել ու մնում են անլուծելի: Դրանք սարքերով չեն լուծվում, դրանց վերաբերյալ հայտարարություններ անող դատախազները միայն խաբս են ասելու, ու մենք այժմ ունենք մի ղեկավար, որը խճճվել է աշխարհափառական ինստիտուցիան, հետն էլ այնքան կողոպտվել անբարեխիղճ դատախազներից, այնքան խնդրախեղ էր իր բազմաթիվ ոլորտներում ոչ կոմպետենց կառավարողների փորձարարություններից, այնքան շուտափույթ օրենսդրություններով, որ «Սասնա ծռերի»՝ բոլոր առումներով թվում է անընդունելի գործելակերպ:

դին միացան դժգոհների բազմաթիվ շեղում, իսկ համարյա չհամարժեցան փոխաբերական նրանք չունեցան: Անգամ էրոսի ժամրով նրանց շուրջ դատախազներ են ստեղծվում (ասեմք՝ հաց բերող Արթուրի մասին երգը եւ այլն):

Այ հենց դա դիմի վստահություն դիմելու իշխանության համար: Դու կարող ես ծեծել ցուցարարներին, սարքահարկան մեթոդներ կիրառել բողոքող երիտասարդության նկատմամբ, հավասար խոչընդոտել իշխանական եւ ոչ իշխանական լրատվամիջոցների լրագրողների աշխատանքը, խոսել ու դաս անել օրենքի անուշով, բայց դրանով սեր չես վասակի եւ «Սասնա ծռերի» հանդեմ միանգամից ծագած ժողովրդային սերը չես չեզոքացնի: Դրանից ղեկ է իրոք վախենալ՝ Արցախի եւ բազմաթիվ խնդիրներ ունենա-

լից սեղյակ է եղել սեղի ունեցածից: Տեղյակ լինել-չլինելու արդյունքն էլ կարելի է եզրակացությունների բերել, եթե այդ մասին, իհարկե, հարմար համարեն հասարակությանն իրազեկել ինտելեկտուալ հետ: Ուրեմն՝ թիվ մեկ լավություն իշխանությանը. ՊՊԾ գնդի գրավմամբ եւ սեղի ունեցողի հետագա համարյա մասնաճյուղի հարցում հայտնի արվեց, որ երկրում կոռուպցիոն ղեկավարներ կան՝ ընդհուպ գեներալ ղեկավարություն, եւ երկրի նախագահը, ով էլ նա լինի, չի կարող միայնակ ինչ-որ սվերային համաձայնություն ձեռք բերել սարածային գիշումների վերաբերյալ:

Համեմայն դեռ մի քանի դեկադարն այժմ բոլոր բանակցությունների ժամանակ այդ արգումները կարող է բերել, եւ անգամ ռուսական փորձագիտական օ-

ւր հանրահայտ է. այդ ինչ երկիր ու իշխանություն է, որտեղ հանգիստ կարող են գրավել ուսիկանության այն ծառայությունը, որի կոչումն է այդպիսի բաներ թույլ չտալ: Այդ երկիրն անվստահության մարմիններ չունի: Իսկ եթե ու այն կասկածը հանկարծ ճիշտ լինի, որ իշխանության ինչ-որ թեւ, այնուամենայնիվ, սեղյակ է եղել կասարվածից, աղա ո՞ւմ է ղեկավար այն իշխանությունը, որի ներսում երկու կամ երեք բեռն կա: Այսինքն՝ իրականում երկրում երկիշխանություն կամ եռիշխանություն է, իսկ դա ավելի բացահայտվեց «Սասնա ծռերի» արածով: Ամեն դեպքում էրոսի թեման երկրորդ անգամ օգտագործող ինչ-որ կենտրոն, էրոսագետով առաջին անգամ վրիպելուց հետո, երկրորդ անգամ ավելի խորացավ... Էրոսի թեման օգտագործելը գայ-

Տեսծռային իրավիճակը Հայաստանում

լով դրանք: Մյուս անգամ գուցե հնարավոր չլինի դիմել գործընթացների կառավարմանը, սրանից ղեկ է վախենալ: Ուրիշ բան, որ միգրացիոն առանց իշխանության ինչ-որ թեմ կամ շեղում համարվող մի մասի որ հնարավոր չլինի հուլիսի 17-ին սկիզբ առածը, ու «աթոռ սողակներ» դառնալով թափանցիկ դիրքերում միգրացիոն իսկալից նմանակարգել էին: Բայց սա չենք կարծում, որ բացահայտվի՝ այնքան խորն են ներքինացման ինստիտուցիոն արմատները, խնդիրներն ու մարդկանց օգտագործելու խորհրդանշաններն էլ վաղուց Հայաստանում իշխանության ձգտողների սովորական ձեռագիրն է եղել. ընդամենը ժամանակագրական առումով հարկա մորից նայեմ Գառնիկ Իսազուլյանի ասուլիսների ու հարցազրույցների շարանը...

Սակայն որքան էլ զարմանալի՝ «Սասնա ծռերը» ինչքան որ վստահություն արեցին իշխանությանը, նույնքան էլ լավություն արեցին՝ կամա, թե ակամա: Մինչև մեր անդրադարձն, իհարկե, մամուլը մամուրամասն ֆրեյլ է սեղի ունեցածը, փորձել ծագող հարցերի դատախազները զսնել, սակայն մինչև օրս էլ այդ հարցերի դատախազները չկան, ու մեր կարծիքով չեն էլ լինի, ֆանի որ իշխանությունը «Ճռեր» բանակցությունների օտար կազմեր մնացին ֆոդի ցակ՝ ինչ սվին, ինչ առան՝ չիմացվեց, իրական շարժառիթներն ու այդպես էլ հետոն ՊՊԾ գունդը գրավելու բացահայտումը չեղավ (մի երկրում, ուր իշխանությունն իր ուժային կառույցներով գիտե ամեն ավստոմաթի, ամեն ինքնագետն աստիճանակի սեղը, ՊՊԾ գնդի գրավումը կարելի է բանախոսական ժամից համարել, ինչպես, ի դեպ, խմբի բանախոսական անվանումը): Առնվազն կարելի է մտածել, որ իշխանության մի թեւ կամ մի նեղ

զանակներից խոսովանում են, որ եթե ռուս բանակցողները հույս ունենի հարցը լուծման բերել, կամ իսկալից կար լուծման ռուսական սարքերակ՝ հայկական գիշումներով սեփական սնեստաֆաղափական շաղի սղասարկելով, աղա դա այլևս սեղի չի ունենա գոնե որոշ ժամանակ:

Երկրորդ օգուտը, որ «Սասնա ծռերը» սվել են երկրի դեկադարին, այն է, որ ֆաղափական ուժերը, այդ թվում նաև հենարան ՌԳԿ-ն, ընդհանրապես փոխադրվել են այդպիսին համարվելու հնարավորությունը՝ չիմանալով ինչպես դիմել իրենց նոր իրավիճակում, իսկ մի մասն էլ ավելի մերկացավ՝ մասնակցելով ի դատախազություն «Սասնա ծռերի» բողոքին, բայց հետն էլ չկարողանալով թափանցել սեփական շաղի որոնումն այդ բոլորում: Կարելի է ասել՝ ֆաղափական ուժերի առումով հասարակության աչքերը լրիվ եւ վերջնականապես բացվեցին: Նախագահը, եթե ավելի վաղ չէր կարողանում ազատվել ՌԳԿ-ի ներսում առաջացած կլաններից, այս դեպքերից հետո մի սեսակ ֆառ-բլանց սացավ ուզած ֆայլին գնալու, ֆանի որ բոլորի համար դարձ է, որ հենց այդ կլանների անհամարժեքությունն է բերել այն վիճակի, որ մարդիկ արդեն գեներալ ղեկավար են ուզում բան փոխել:

Մի խոսով՝ նախագահի ձեռքերը հիմա, կարելի է ասել, ընտրություններից առաջ ավելի ազատ են ուզածին գրողի ծոցն ուղարկելու, ինչն առաջ չէր կարողանում անել զանազան դատախազությունների դատախազները: Ընդհանրապես՝ իր նշանակությունից զրկված եւ լռող ֆաղափական դատախազներ վարվում են այնպես, ինչպես ուզում են:

Դե իսկ «Սասնա ծռերի»՝ կառավարողներին սված նույն ուժգնության վնա-

թակիչ է թվացել, ֆանի որ հայ ժողովրդի համար այն աշխատող սյուժե է միշտ, ու իսկալից՝ մի դաս գուցե եւ աշխատեց՝ արագ ալիք բարձրացնելու իմաստով, բայց դեսավները լավ չէին մտածված, այնպես որ նորից խոսելը Յռան Վերգոյից, Թուր Կեծակիից եւ Քուրկիկ Ջալալիից՝ արդեն մաքուր բանախոսության է վերածվում, որքան էլ «Էրոսային Յայլը, որ վաղն է գալու»՝ «ՍԾ»-ի փաստացի դեկադար Վարուժան Ավեսիսյանի ուղերձի այս խոսքն ականջահաճ լինի:

Եթե երկրի նախագահը ծանրաբեռն անի բոլոր այս ոլորտ-միտումները, աղա միգրացիոն եզրակացնի, որ օգուտն ու վնասն այդպիսով բալանսի են եկել, ու մտածի «Սասնա ծռերին» խիստ չդատախազելու իրավական հնարավորությունների մասին, իհարկե, իրապես բացահայտելով ուսիկաններից երեքի գոհվելու իրական հանգամանքները, սղասության հեղինակներին եւ հնարավորինս աղա դատախազություն կազմակերպելու մտախառնվում:

Չնայած «Ճռերի» դատախազների զանազան միջնորդությունների մեթոդները նման եզրահանգման համար սեղ չեն թողնում: Բացի այդ էլ՝ Հայաստանում ներքին կարողությունը ոչ թե ուժի նշան է համարվում, ինչպես որ սուրբգրային իրողություններն են սահմանել, այլ ընդհակառակը՝ թուլության: Համեմայն-դեռ մի այդ դեպքում նաև վստահ կա, որ դատախազները կարող կրկնվել: Բոլոր դեպքերում մտածելու բան կա այն առումով, որ «Սասնա ծռերի» դատախազությունն իր մեջ երկրի ամբողջականացման լուրջ ռեսուրս է դարձնելու, մինչդեռ Արցախի հարցի շուրջ արհեստականորեն, թե օբյեկտիվորեն ստեղծվող աղմուկը նախանշում է այլ հրամայականներ, ու նախ եւ առաջ երկրի ներքին կարգավորելու առումով:

ՏԱՄԱՆՈՑ

Մեղրիում ջրամատակարարումն աղաիվելու համար

Սյունիքի մարզի մի բարձր համայնքներում սակավաջուր ամիսներին մեխանիկական եղանակով Մեղրիի ինֆրահոս համակարգին ջրալուծ աղաիվելու նպատակով, կառավարության երեկվա որոշմամբ գումար կհատկացվի թվով 12 ղոմդակայանների եւ 600 զծամետր խողովակաշարի մոնտաժման աշխատանքներն իրականացնելու համար: Պոմոլակայանները կառուցվեն շուրջ 4 կիլոմետրական տարածքներում Մեղրի գետում ջրի ոչ բավարար առկայության դատախազով վստահվող շուրջ 480 հա հողատարածների որոգումն իրականացնելու համար: Միաժամանակ, Մեղրու սարածաբերում օգտագործվող որոգման ջրի դիմաց գանձվող վարձավճարների նկատմամբ 2016 թվականի համար 50 տոկոս զեղչ կկիրառվի:

Եվս 9 ծառայողական մեխանիկական կոստյում

Հայաստանի սարածային զարգացման հիմնադրամին ամրացված՝ 9 միավոր սրահադրային միջոցը կառավարության երեկվա որոշմամբ առաջարկվում է հետ վերցնել եւ ամրացնել ղեկավարական գույքի կառավարման վարչության աշխատակազմին՝ հետագայում օտարելու նպատակով:

Ինստիտուտն առումով խաղերը՝ լիցենզավորման ենթակա

«Շահումով խաղերի եւ խաղահատի մասին» օրենքում երեկ կառավարության հավանությանն արժանացած նախագծի համաձայն, «Ինստիտուտն առումով խաղերի կազմակերպում» գործունեության շեշակը դառնում է լիցենզավորման ենթակա՝ նախկին դարձնելով լիցենզավորման ենթակա գործունեության շեշակի փոխարեն: Հիմնավորման համաձայն, մինչ վերջնական օրենքի ընդունումը «Ինստիտուտն առումով խաղերի կազմակերպումը» համարվում էր ղարձակ ընթացակարգով լիցենզավորման ենթակա գործունեության շե-

սակ, որը հնարավորություն չէր ասելու իրականացնել սեղներում ստուգումներ, ինչպես «Շահումով խաղերի եւ խաղահատի մասին», այնպես էլ «Փողերի լվացման/ահաբեկչության ֆինանսավորման դեմ դաշնային մասին» օրենքների դատախազներին համադատախազության մասով:

«Տանգո»-ի վճարած գումարի մի մասը Երեւանի փողոցների նորոգմանը

«Տանգո» ՓԲԸ-ի կողմից կառավարական N 2 մասնաշենքի հասցեում զսնվող շենք-չինությունների օտարումից Երեւան համայնքի բյուջե վճարման ենթակա՝ 4 մլն 886 հազար դրարին համարժեք դրամը ստանալուց հետո, կառավարության երեկվա որոշմամբ Երեւանի ֆաղափառարանին առաջարկվում է դրա մոտ կեսն ուղղել Երեւանի փողոցների ընթացիկ նորոգման եւ ճախարհում, ինչպես նաև արտաքին լուսավորության ցանցի կառուցման եւ դատախազման աշխատանքների իրականացմանը: Գումարի մյուս կեսը նախատեսվում է ուղղել ՀՀ ղեկավար բյուջեի դատախազային ֆոնդ:

Ա. Մ.

Բոլորիս սիրելի Լեւոն Եզեկյան, Ազգահանրապետի մասնակից բոլոր վեցակիր հարազատների, բարեկամների, ընկերների ներկայությամբ, ցավալի հրաժեշտից առաջ, ուզում եմ ոչ թե հանդիսավոր դամբանական ասել, այլ քիչ հեռ վերջին անգամ գրուցել, որովհետև այսօր սիրելի հնարավորություն այլևս չի լինելու: Նոր էինք տնել բազմաշաբաթ լեզվաբանի, Երեւանի դասական համալսարանի ավելի քան կեսադարյա սիրելի դասախոսի, 1992-2013 թթ. հայ բանասիրության ֆակուլտետի հայոց լեզվի ամբիոնի վարիչի, այնուհետև՝ դասավանդող ամբիոնի վարիչի, ՀՀ գիտության վաստակավոր գործչի, հրաշալի ընկերացի ծննդյան փառավոր 75-ամյակը եւ դեռ տոնական հանդիսության տղավորությունն էինք վայելում, երբ լսեցինք միակ որոշող մահվան գույժը: Չկարողացանք մասնավորապես միջոցառումներ անցկացնել խոսքի չէինք գտնում. հնարավոր չէր: Երբեմնի կենսուրախ ու նախա-

այն ծուլերը միայն, ովքեր ուզում էին ոչինչ չտուրած, առանց մասնագիտական գիտելիքների համալսարանն ավարտել: Ունեիր եւ առանձնապես սիրելի ուսուցիչներ, որոնց ձգտում էիր նմանվել: Նրանցից ամեն մեկը խոսքը անհասակաւորություն էր իր բնագավառում եւ ուղեցի՝ սերունդների ճանապարհին: Բայց ինքը էլ էիր անհասակաւորություն ու չնմանվեցիր ոչ մեկին, մնացի Լեւոն Եզեկյան, ում դասախոսություններով ու դասազբերով սերունդներ են դաստիարակվել, ում դեկավարությամբ գիտական ասիճան են ստացել սասնյակ աստիճաններ ու հայցողներ:

Երբ դեռ բանասիրական ֆակուլտետի կազմում էին նաեւ արեւելագիտության, ռուսաց լեզվի եւ գրականության, օտար լեզուների եւ ժողովրդագրության բաժինները, եւ դեկանը Մ. Սկրյանն էր, սարիներ Երեւանի համալսարանի Երեւանի լեզվաբանության ֆակուլտետի ղեկավարը եւ լեզվաբանության ամբիոնի վարիչը, ում հետոստանում էր ինչպիսիքսի կարգը: Միայն Մ. Սկրյանն էր, սարիներ Երեւանի համալսարանի Երեւանի լեզվաբանության ֆակուլտետի ղեկավարը եւ լեզվաբանության ամբիոնի վարիչը, ում հետոստանում էր ինչպիսիքսի կարգը:

Լեզվի եւ ոճի գիտությունը նվիրված ուսումնասիրությունները, որոնց հաջողվածությունը լեզվական խոր իմացության, գրական բարձր ճաշակի եւ աշխատասիրության հետ միասին դասավանդված էր ասումսովորների ընթացքում կուրսակալներին լեզվական ու գրականագիտական գիտելիքների համադրական կիրառությամբ, առանց որի անհնար էր դասավանդել ոճագիտությունն առհասարակ:

Ձո բեղմնավոր գրչի արդյունքն են «Գրական աշխարհաբարը եւ արեւելահայ դասավանդողի լեզուն», «Ռաֆֆու ստեղծագործությունների լեզուն եւ ոճը», «Հրանտ Մաթեոսյանի արձակի խոսքերը» մի քանի հարցեր՝ ծանրակշիռ մեծագործությունները, որոնք լիարժեք դասավանդում են սալիս գրական արեւելահայերենի ձեւավորման ու զարգացման ընթացքի, հեղինակային լեզվի ու ոճի յուրահատկությունների մասին: Ձո հեղինակած բազմա-

ՎԵՐՋԻՆ ԶՐՈՒՅՑ՝ ցավալի հրաժեշտից առաջ

ձեռնող բոհեմականը դարձել էիր մարդասիրտ, անհաղորդ, մեծակյաց, դասավանդող, մեծ համար հոգեբանորեն անմասնաճիւղ մռայլ Ազգահանրապետ, որովհետև չէիր ուզում անհանելի վիճակով դարձնել մեզ, իսկ մեզ էլ չգիտեինք ինչ ասելու մեզ, ինչպես սիրելու:

թիվ գիտական ուսումնասիրությունների, դասազբերի եւ ուսումնամեթոդական ձեռնարկների մեջ առանձնանում են հասկալիքներ ու գիտություններ նվիրված աշխատանքները: Այս ամենով ձեւավորվեց եզեկյանայան լեզվաբանական դրոշմը, որն այսօր ունի շատ հետադարձ: Կարեւոր էր ֆունկցիոնալությունը նաեւ ուսումնամեթոդական գրքերի ստեղծման գործում: Բավական է հիշել «Հայոց լեզուն» եւ «Ոճագիտություն» բուհական դասագրքերը, ավագ դպրոցի հայոց լեզվի դասագրքերը (10-րդ, 11-րդ, 12-րդ դասարաններ՝ համահեղինակությամբ): Սիրելի Լեւոն Եզեկյան, շատ բան ես թողել մեզ ու գալիս սերունդներին եւ, ցավով, շատ բան էլ սանում ես, ուսիք ֆունկցիոնալ հեռանալով շատ բան է դասավանդելու կյանքից ու գիտությունից: Այսուհետև ՀՀ ԳԱԱ Հր. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում գործող «Լեզվաբանություն» գծով ասիճանաձեւող մասնագիտական խորհրդում գիտական ասիճան հայցողն այլևս չի ստանալու ձայնը, այլևս ոչ մեկի համար դու չես լինի գիտական ղեկավար կամ դասընթացի ղեկավար ընդդիմախոս:

Քառասունամյա Արսակիդ ֆունկցիոնալ մոր էր լրացել. ուզում էինք քիչ համել անհարատելի սրտառուկից ու վերադարձնել կյանքի բնական հուն... Սակայն կորուստ մեծ էր: Անանուն կարոտները Արսակի ձայնով կանչում էին: Ցավը մերսից այնքան էր կրծել, որ դրսից էլ էիր շատ փոխվել: Պատանության ու երիտասարդության ժամանակ՝ ռոմանտիկ երգեր հյուսող անդամների ուսանողը, վառվառն ու հաղթող մարզիկ, որ Հայաստանի վոլեյբոլի հավաքականի կազմում բռնցքի հարվածով գնդակ էիր դրոշմեցնում, հարթակառուցող չափաչափում էիր խորհրդային անձայնաձայն երկրի մարզադաշտերը, այս անգամ չար բախիկ կամոք դարձվել էիր ինքը քիչ ու համակերպվել այդ անմիջապես վիճակին:

Կրում էիր ուսումնական գործընթացի կազմակերպման հիմնական ծանրությունը:

Դասախոսական գործունեությունը սկսել էիր 1965 թվականից՝ վարելով մասնագիտական հիմնական ու հասուն դասընթացներ Տարբեր ֆակուլտետներում:

1971-ին դարձար գիտությունների թեկնածու, 1990-ին՝ բանասիրության դոկտոր, 1991-ին՝ դոկտոր: Եվ երբ ընտրվեցիր ԵՊՀ խոսքագրության ամբիոնի վարիչ՝ 40-ից ավելի դասախոսական կազմ ունեցող հայոց լեզվի ամբիոնի վարիչի դասընթացում, ամբիոնում աշխատում էին 12 դոկտոր: 2013-ից մուսկով ամբիոնի դասավանդող վարիչն էիր՝ արդեն ծանրակշիռ գիտամանկավարժական վաստակով եւ ՀՀ գիտության վաստակավոր գործչի դասավանդող կոչումով:

Մարդկային բարձրագույն որակներով էիր օժտված, միավորում-համատեղում էիր գիտնականին ու մանկավարժին, հասարակական ու վարչական գործչին, որը բազմամյա գիտամանկավարժական գործունեության ընթացքում իր փորձն ու գիտելիքները, մանկավարժական հմտությունները անմնացորդ հաղորդել է սերունդներին:

Միանգամայն նդասակալաց էին հայ հին ու նոր դասական գրողների՝ Արմյանի, Ռաֆֆու, Շիրվանզադեի, Տերյանի, Չարենցի, Հրանտ Մաթեոսյանի, Համո Սահյանի եւ ուրիշների ստեղծագործությունների

հեռանալով շատ բան է դասավանդելու կյանքից ու գիտությունից: Այսուհետև ՀՀ ԳԱԱ Հր. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում գործող «Լեզվաբանություն» գծով ասիճանաձեւող մասնագիտական խորհրդում գիտական ասիճան հայցողն այլևս չի ստանալու ձայնը, այլևս ոչ մեկի համար դու չես լինի գիտական ղեկավար կամ դասընթացի ղեկավար ընդդիմախոս:

Արդեն ֆունկցիոնալ մեծ փոխադրումն էր ֆունկցիոնալ ֆունկցիոնալ «ժամանակակից հայոց լեզուն», «Ոճագիտություն», «Խոսքի մեքանիկա» եւ մասնագիտական այլ աշխատանքներ համալսարանի լսարաններում կրասավանդելու իսկ անցնած երիտասարդ դասախոսները: Բայց ո՞վ դիմի փոխարինի Լեւոն Եզեկյան մարդուն, հայրենիք ու ընտանիք սիրող հորն ու վստահելի, հավասարի ընկերոջը...

Հաղորդակցությունը մեկընդմիջ դադարել է: Ինչ էլ ասեմք, միեւնույն է, դու այլևս մեզ չես լսում, եւ գնում ես՝ անդամաստիան թողնելով բոլոր հարցերը: Կանգ ու դարձ չկա: Ուրեմն՝ անդարձ ու հավիտենական ճանապարհին թող Ձեզ ուղեկից լինեք բոլորիս արցունքն ու օրհնամբը:

Ձո գրքերն են ֆունկցիոնալ հուշերդ: Վստահ եղիր, որ բոլորս մեր հիշողության մեջ սերունդներունդ կդառնանք Ձո բարի ժողովն ու դայժառ հիշատակներ:

Վերջին գրուցակից՝ ՍԱՐԳԵՆ ՄՈՒՐԿՅԱՆ, 17.08.2016

Ֆուտբոլային դիվանագիտությունը շարունակվում է

Օգոստոսի 31-ին ՌԴ նախագահ Պուտինը կայացել է թուրքի: Հայաստանի եւ, որ այդ օրը Անթապոլիսում տեղի է ունենալու թուրքահայաստանական ֆուտբոլային ընկերական հանդիպումը: Կա տեղեկություն, որ Պուտինն այդ խաղը դիտելու է թուրքիայի նախագահ Էրդոհանի հետ: Փաստորեն այնուհետ չէ, որ ռուսներն ինչ անում են, մենք կրկնում ենք: Պատահում է այնպես, որ մեր արածներն են նրանց կրկնում, ավելին՝ մեր խաղացած ֆուտբոլն են նայում:

Ծաղկահովիտի ընտրությունները

Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովը գրանցել է «Ասանա ծեռ» խմբի անդամ Արայիկ Խանդոյանի (մականունը՝ «Միայնակ Գայլ») թեկնածությունը Արագածոտնի մարզի Ծաղկահովիտ համայնքի ղեկավարի ընտրությունների մասնակցելու համար:

Հիշեցնենք, որ Նուբարաբեն ԶԿՀ-ում այս դասին գտնվող Արայիկ Խանդոյանին ի վերջո թույլ սվեցին իր վստահած անձին թեկնածությունը դնելու լիազորագիր ներկայացնելու եւ նա, փաստորեն, մասնակցելու է հայրենի գյուղի գյուղադպրոցի՝ սեղանների 18-ին կայանալիք ընտրություններին:

Հաղթելու դարձապարտ, Արայիկ Խանդոյանը կլինի, թե ռեւա, աշխարհի միակ համայնադպրոց, որ իր համայնքի բնակիչներին չի ընդունի, ավելին ոչ մի ծաղկահովիտի ցանկություն չի հայտնի հանդիպել գյուղադպրոցի հետ: Ավելացնենք նաեւ, որ Երեւանի ՊԳԾ-ում գտնվելու օրերն «Ծեռը» հանդես էին գալիս հայաստանում, որ զինված դայաբար բան փոխելու միակ միջոցն է: Փաստորեն դա այդքան էր այդպես չէր, հակառակ դարձապարտ դարձնում Խանդոյանը չէր դիմի բան փոխելու միակ օրինակ միջոցին՝ ընտրություններին:

Ի դեպ, դարձնում Խանդոյանը Ծաղկահովիտի գյուղադպրոցի ընտրություններում կմրակցի գործող գյուղադպրոց, հանրապետական Երվանդ Խաչատրյանի, անկուսակցական Նորայր Հակոբյանի եւ վերջինիս եղբայր, ԲԳԿ-ական Ալեոս Հակոբյանի հետ: Հետաքրքրական դայաբար է ստասկում Հակոբյան եղբայրների միջոցն նաեւ, բայց սա՛ իմիջիայլոց:

Պատասխան ԳՆՎԻԿ ԱՅՅԵՆԸ

Թուրքական բանակը ներխուժեց Սիրիա

Նպասակը, իբր, սահմանային միջանցքի պահպանումն է

Չորեքշաբթի վաղ առավոտյան թուրքերը Սիրիայի սարածի վրա աննախադեպ լայնածավալ հարձակում են սկսել Ջարաբլուս ֆողաֆի բազանում: Սիրիական սարածք են մտել ՏՆԿԵՐ, զրահամեքենաներ, հասուն ջոկատներ, որոնց օժանդակում են թուրքական F-16 ռազմօդանավներ: ԱՄՆ-ի գլխավորած կոալիցիայի օդանավներ: Այդ մասին հաղորդում է Ռոյթեր գործակալությունը:

Հարձակման նպատակները դասեցնալու են երեւն են՝ աջակցություն Սիրիայի «չափավոր» ընդդիմությանը, դայաբար «Իսլամական դեմություն» եւ իսլամիստներին հավասարեցված ֆուր գրոհայինների դեմ: Չհայաստանական նպատակներից մեկը թեւս դայաբար է նախագահ Ասադի դեմ «չափավոր» ընդդիմության միջոցով: Զրդերը թուրքերի գործողությունն արդեն անվանել են բացառապես օկուպացիա:

«Ալ Մադին» հեռուստաալիքը չորեքշաբթի հետմիջօրեին հաղորդեց, որ թուրքերը երկու կողմից փաստորեն արդեն մտել են Ջարաբլուս ֆողաֆ: Նախագահ Էրդոհանը Անկարայում ելույթ ունենալով հայաստան էլ, թե հարձակման նպատակը ԻՊՀ-ից են սիրիացի ֆրոնթերը բխող ստանդարտի վերացումն է: Նա ընդգծել է, որ գործողությունը կարունակվի, քանի դեռ սահմանները չեն խախտվել: Սակայն փորձագետների կարծիքով, գործողության իրական նպատակը Ջարաբլուսը Ազադին կառող 100 կիլոմետրանոց միջանցքի դաժնալուսումն է, այլ ոչ թե դայաբար իսլամիստ արմատականների դեմ: ՌԴ ԳԱ Արեւելագիտության ինստիտուտի առաջատար գիտաշխատող Սահյանյալ Իվանովը «Իզվեստիա» թերթին սված հարցազրույցում նշել է, որ ԻՊՀ դիրքերի նմանակումը լոկ ֆողաբար է «չափավոր» ընդդիմությանը հակացվող օգնությունը, որի մարտիկներին փաստորեն անհնար է սարբերել ԻՊՀ դիրքերին կոչվող ջիհադիստներից: Իվանովի խոսքերով, հանուն սահմանային միջանցքի դաժնալուսումն թուրքերը ձեւացնում են, թե նմանակումն են ԻՊՀ դիրքերը, բայց իրականում նրանք միաժամանակ հարվածներ են հասցնում սիրիացի ֆրոնթի դիրքերին: Թուրքերի գլխավոր նպատակներն են՝ դաժնալուսումն թուրք-սիրիական սահմանի Ջարաբլուս-Ազադ 100 կիլոմետրանոց հասվածի վերահսկողությունը եւ Ասադի բեւանի թուրքներ խմբավորումների մասնակարարում աղաղակելու հնարավորությունը, մանավանդ՝ Հալեպի բազանում: Թուրք-սիրիական սահմանի մնացյալ 800 կիլոմետր վերահսկում են սիրիացի ֆուր դայաբարները:

Պ. Բ.

ժամանակները փոխվել են, փոխվում են ամեն օր, ամեն ժամ, եւ ներկայիս չենք կարող արդեն ասել, որ այս կամ այն (արեւելյան թե արեւմտյան) ձակաս վրա ամեն ինչ խաղաղ է: Ընդհակառակը, երկու ձակասներում էլ փոթորկալից արագությամբ փոխվում է ամեն ինչ:

Մեր թերթի վերջին երկու (29 եւ 30) համադասասխանաբար հուլիսի 29-ի եւ օգոստոսի 19-ի համարներում անդրադարձել ենք կովկասյան սարածափերի (եւ ոչ միայն) գուցե ամենախոտոր ծրագրերից մեկին՝ Ռուսաստան-Իրան-Ադրբեջան գազաթափողովի արդյունքում ստորագրված մի համաձայնագրի, որ հյուսիսից հարավ ձգվող բեռնափոխադրումների նոր ուղի է նախատեսվում կառուցել, բացառելով Սուեզի ջրանցքը եւ զգալիորեն կրճատելով ինչպես ժամանակը, այնպես էլ ծախսերը:

Աշխարհաբաղաձայն, սննդամթերքի եւ էներգիայի ընդգրկումներ ունեցող այս խոտոր ծրագրի ֆինանսումներն ու մեկնաբանությունները բարունակում են մնալ կարելուազույն լրացվածից ընդհանուր առմամբ կազմակերպում:

Ստորեւ անգլերենից թարգմանաբար ֆաղվածներ այդ ծրագրի զարգացումներից:

այս նոր հյուսիս-հարավ ուղին, որը Պեներբուրգը միացնելու է Մուսբային (Բոմբեյ), 7200 կմ երկարություն է ունենալու: Դրա երկու առանձին հասվածների շինարարությունը դեռ է օտար ավարտին հասցվի: Մեկը 172 կմ երկարությամբ իրանյան Ռաֆս ֆաղափից մինչեւ արդեջանական Ասարա նավահանգիստը ձգվող հասվածի շինարարությունն է, որն արդեջանական կողմը խոստացել է ավարտել մինչեւ այս սարվա վերջը, իսկ մյուսը, ըստ Ադրբեջանում Իրանի դեստան **Սոխսեն Պակալինի**, որն այս նախագիծը համարում է «դարի խոտորագույն ծրագիրը», Ղազվինից Ռաֆս ընկած հասվածն է, որի շինարարությունը կավարտի մինչեւ 2017-ի մարտը: Ռաֆս-Ասարա հասվածի կառուցմանը մասնակցելու դասարանակազմում են հայտնվել նաեւ Չեխիան եւ Յունգարիան:

Մեծախի ճանադարից եւ ծրագրի խոչընդոտները

Ըստ տեղեկությունների հնարավոր է, որ հյուսիս-հարավ այս երկաթուղային մայրուղուց, բացի շինարարությանը մասնակից երկրներից, օգտվի նաեւ Չինաստանը: «Եթե չին արտահանողները դարձնեն, որ դա ավելի հարմար է ժամ եւ արագ ուղի է եվրոպական շուկա հասնելու, ապա նրանք անմիջապես կփորձեն այն Մեծախի ճանադարի բաղկացուցիչ մասը դարձնել», նշել է Արգալովը՝ ավելացնելով, որ դա կլինի նաեւ այլընտրանքային սարքերակը Անդամանյան եւ Յարավ-չինական ծովերը միացնող Մալակկայի նեղուցի, որից հիմնականում ցարդ օգտվում է Պեկինը:

նի նավթարդյունաբերության նախարար **Բիթան Չանգանեն**:

Դա իհարկե հարված կլինի «Գազորոմին»: Մյուս կողմից Ռուսաստանը, որդես մրցակից, կարող է սկզբունորեն դեմ լինել, որ իրանյան գազը ընդհանրապես հասնի եվրոպացի սղառողներին:

Լիստվոլիկի համոզմամբ, միջազգային ֆաղափական եւ սննդամթերքի մրցակցության ներկա դրամաներում ոչ ոք չի կարող երաշխավորել ծրագրի հաջող ընթացքը, մանավանդ հաշվի առնելով նաեւ այն հանգամանքը, որ Եվրոպան կարող է Մոսկվայի այս ջանքերը դիտարկել որդես Բրյուսելի վրա ճնշում գործադրելու միջոցի: «Բայց առողջ դասողությունը կարող է գերակշռել, քանի որ Եվրոպան եւ կունենա այլընտրանքային հնարավորություն: Չմոռանա՞նք, որ բացի Ռուսաստանից, Իրանը, Ադրբեջանն ու Չինաստանն են ավանդաբար ձգտել թափանցել եվրոպական շուկային», ասել է Լիստվոլիկը:

սասվի «ազատ առեւտրական գոտի»: Նա նշել էր, որ ընթացիկ սարվա առաջին հինգ ամիսների ընթացքում Իրանի հեռառեւտրային արտահանությունը 70 տոկոսով ավելացել է, հասնելով 855 միլիոն դոլարի:

Ընդդեմ ահաբեկչության եւ սրաֆիկինգի

Եռակողմ գազաթափողովի հայտարարության մեջ նշում կա նաեւ, ըստ ԱՊՆ նախագահի օգնական **Յուրի Ուսակովի**, ընդհանրապես ահաբեկչության, զենքի, թմրամիջոցների եւ մարդկանց սրաֆիկինգի դեմ միասնաբար դաշնակցությունը ստեղծվելու մասին կոչվում է: «Երեք դեռությունները հարեաններ են եւ դիմագրավում են նմանափող խնդիրներ, որոնց շարքին են գլորվել սննդամթերքի ճգնաժամը, սահմանային իրադարձությունները (հասկալից Աֆղանստանում եւ Մեծավոր Արեւելում), ահաբեկչության դեմ դաշնակցությունը, եւ այլն, եւ անհրաժեշտ է առավել սերացնել մեր համագործակցությունը», ասել է Ուսակովը:

Նոր ձեռաչափ համագործակցության

«Եռակողմ գազաթափողովի վերջնական հայտարարությունը արագություն է համագործակցության հնարավորությունների ողջ արագակը, որն այս նոր ձեռաչափն ընձեռում է», նշել էր Բաբվում Ռուսաստանի արտոնմանախարար **Սերգեյ Լավրովը**:

Ծրագիրը նախարարությունների մակարդակով համագործակցություն է նախատեսում ոչ միայն ծովային եւ ցամաքային ճանադարներով բեռնա եւ էներգափոխադրումների, այլեւ գլորվալ սղառնալիք ներկայացնող ահաբեկչության, ծայրահեղականության, զենքի, թմրամիջոցների եւ մարդկանց անօրինական թրաֆիկինգի դեմ դաշնակցությունը ասղարեզներում:

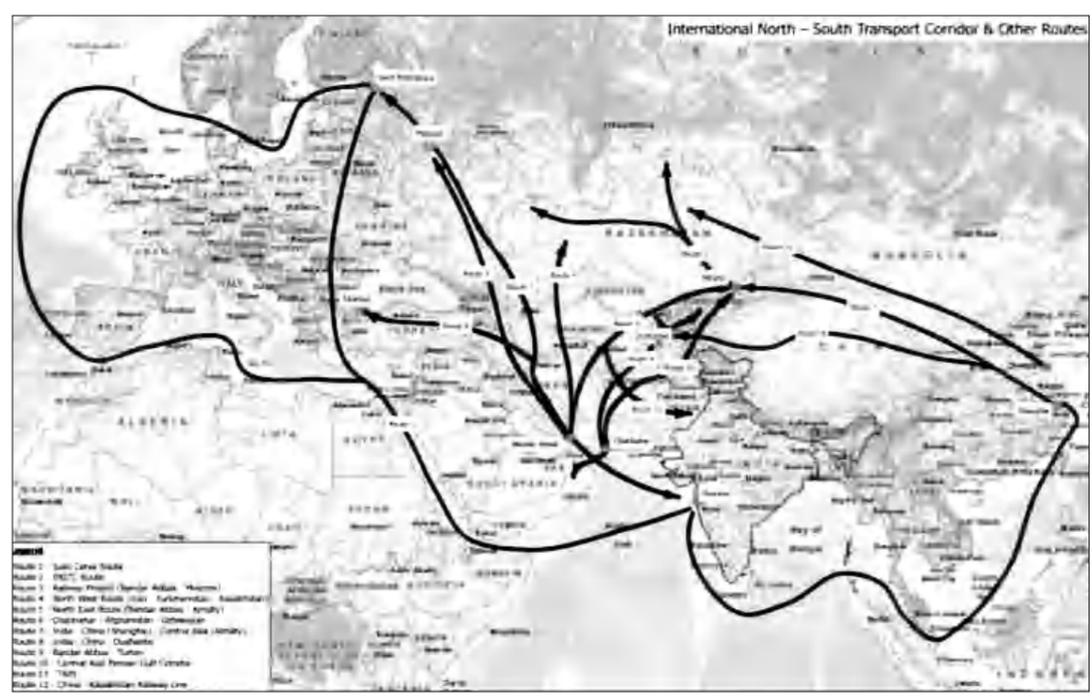
Ծրագրի մասնակից երկրները համաձայնել են գլխավոր այն կեփի շուրջ, որ այդպես կոչված «չկարգավորված հակամարտությունները» մեծագույն խոչընդոտներն են սարածափերում համագործակցության համար եւ կարելուել դրանց կարգավորումը միջազգային օրենքի սկզբունքների հիման վրա:

Ռուսաստանի, Ադրբեջանի եւ Իրանի նախագահները իրենց երկկողմ եւ եռակողմ հանդիպումների ժամանակ կարելուել են նաեւ «Կասղից ծովի կունվենցիայի» շուրջ շուսափույթ համաձայնության կնիումը եւ հանձնարարել համադասասխան գերատեսչություններին օտարեզնել 5-րդ կասղայան գազաթափողովի անցկացումը:

7200 կմ երկարությամբ ուղի

Ինչդեռ արդեն նշել է «Ազգ»ը, գերբեռնված եւ առավել ծախսասար Սուեզի ջրանցքը արագացող, ցամաքային եւ ծովային փոխադրամիջոցների

Պարի խոտորագույն ծրագիրը Պեներբուրգից Տուրկաստան՝ բեռնափոխադրումների նոր ուղի

Զարեգի վրա երեւում են բեռնափոխադրումների միաժամանակ 3 ուղիներ. ավանդական՝ Սուեզի ջրանցքով, Յուսիս-հարավը՝ Պեներբուրգից մինչեւ Մուսբայ եւ Մեծախի ճանադարից՝ Ըանհայից մինչեւ Պեներբուրգ՝ անցնելով Իրան, Թուրքիա եւ Յայաստան երկրորդներով:

երկաթգծի սարքեր երկրներում զսնվող սարքեր հասվածները իրար միացնելով մեկ ընդհանուր մղասակի ծառայող ուղի կառուցելու ծրագիրը ֆնանսվել է անցած մոտ արդիների ընթացքում, առավել ինտենսիվությամբ՝ 2008 թվականից: Մշակվել է գլխավորապես Յնդկաստանի, Իրանի եւ Ռուսաստանի կողմից, բայց Ռուսաստանի եւ Իրանի վրա դրված արեւմտյան դասժամիջոցները նոր ուղիներ որոնելու խթան են հանդիսացել:

«Պատժամիջոցների վերացումից հետո, Իրանը բավական մեծ գումարներ վասակեց նավթի վաճառից եւ ավելացրեց իր արտադրությունը: Ուսի նա նոր շուկաներ է սկսել որոնել եւ դասարան է այդ ուղղությամբ ներդրումներ կատարել ենթակառուցվածքների շինարարության ոլորտներում», նշել է «Ռազմավարական հաղորդակցությունների կենտրոնի» նախագահ **Պիտրի Արգալովը**:

Իսկ Ռուսաստանի համար նոր ծրագիրը հնարավորություն է ընձեռում ընդարձակելու իր աղ-

Ըստ «Եվրասիական Զարգացման բանկի» գլխավոր սննդամթերք **Յարուսլավ Լիստվոլիկի**՝ «ման ելիը կնդասի նաեւ ռուս-չինական հարաբերությունների առավել սերացմանը»:

Սակայն կան որոշակի ֆաղափական սարածայնություններ, որոնք կարող են խոչընդոտ հանդիսանալ հյուսիս-հարավ այս ծրագրի իրականացմանը: Առաջին հերթին Իրանի դիրքորոշումն է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման խնդրում: Իրանը հսակեցրել է, որ չի դասարանվում դասարանել այդ հարցում Ադրբեջանի դիրքորոշումը: Ավելին, Իրանը նշել է, որ 2018-ին եռադասկելու է բնական գազի մասակարարումը Յայաստանին, օտական մեկ միլիոնից երեք միլիոն բարելի հասցնելով այն:

«Ճիշտ է, Յայաստանը գազի համեմատաբար փոքր սղառող է, բայց կարող է կարելու ուղի դառնալ դեղի եվրոպական շուկա իրանյան գազ արտահանելու համար», նշել է Իր-

սանից, Իրանը, Ադրբեջանն ու Չինաստանն են ավանդաբար ձգտել թափանցել եվրոպական շուկային», ասել է Լիստվոլիկը:

Դիտողները նոր ծրագիրը համարում են Ասիայի աշխարհաբաղաձայն ֆաղափական ֆաղափական վերափոխելու Պեկինի ձգտումների, այսինքն «Ասիա-հաղաղ օվկիանոս երազանքի» իրականացման մի մասը, ինչը ԱՄՆ-ում որոշակի դժգոհանք կարող է առաջացնել, որովհետեւ «Մեծախի ճանադարի սննդամթերք գոտու» ստեղծման տեսլականը հակադրվում է սարածափերում Վաշինգտոնի կողմից «ռազմական հեռակեներ» ստեղծելու ռազմավարությամբ:

Մինչդեռ Իրանի համար, ինչդեռ «Յուսիս-հարավ սրանսղորտային միջանցքը» (NSTC), այնդեռ էլ «Մեծախի ճանադարի» մղասափոր ուղիներ են «դեղի արելել օրվելու» երկրի ֆաղափականության մեջ: «Azertac-ին» սված հարցարույցում ՌԴ նախագահ **Պուտինը** հույս էր հայտնել, որ շուսով Իրանի եւ «Եվրասիական սննդամթերք միության» միջեւ կհաս-

Նոր շուկաներ

Ծրագիրը իրականություն դառնալու դեղմում խոստանում է Ասիայի եւ Եվրոպայի երկրներից բացի հեռագայում նոր շուկաներ բացել եւ բացահայտել նաեւ Աֆրիկայն եւ Լատինամերիկայն մայրցամաքներում:

Ծրագրից օգտվողների թվում են, բացի Իրանից, Ադրբեջանից, Ռուսաստանից եւ Յնդկաստանից, Բելառուսը, Ղրղզստանը, Ղազախստանը, Ուկրաինան, Տաջիկստանը, Թուրքիան, Օմանը, Սիրիան, Բուլղարիան եւ Չինաստանը: Յայաստանը, առայժմ մեկուսացված լինելով հանդերձ, նույնդեռ կարող է եւ դեռ էլ, ինչդեռ նշված է մեր անցյալ համարի խմբագրականում, «գերաշխույթ սննդամթերքական աշխարհում» սանելով մասնակից դառնալ դարի այս խոտորագույն ծրագրին:

Պատասեց Տ. ՕՈՒԼԻՎԵՐԵ

Ֆրանսիայի ֆաղափները մեկը մյուսի հետեւից արգելում են լողափերում երեւալ մահմեդական կանանց լողազգեսով՝ բուրկինիով: Քաղաքապետները պնդում են, որ դա աղանդական անհրաժեշտ միջոց է, ըստ որում՝ հենց իսլամի հետեւորդների համար: Lenta.ru կայքը հանգամանորեն անդրադառնում է արգելի նախադրյալներին, դրա կողմնակիցներին եւ առհասարակ ֆրանսիական առողջավայրերում բուրկինիի հայտնվելու դասնությունը: Իրենց լողափերում բուրկինի սկզբում արգելել էին Կանն ֆաղափը, Վիլյոյով-Լուբե համայնքը եւ Կորսիկայի Սիսկո գյուղը, իսկ այժմ այն արգելված է երկրի 15 բնակավայրերում: Ֆրանսիայի վարչապետ Մանյուել Վալսը հավանություն է սվել արգելիին, ասելով՝ «Լողափերը, ինչպես որ ամեն մի հասարակական վայր, դեռ է գեր լինեն կրոնական սկզբունքների»:

Ի՞նչ է բուրկինին

Բուրկինին մահմեդական կանանց համար մեկնված լողազգես է: Դրա առանձնահատկությունն այն է, որ դա ծածկում է ամբողջ մարմինը եւ գլուխը,

փնտրում վեճերից խուսափելու համար: Ես դաստիարակում եմ արգելի հասարակությանը, եթե նրանք ձգտում են նույնպես խաղաղ գոյակցությունը»: Սակայն իրականում արգելի ֆիզ ընդհանրություն ունի աղանդական հարցերի հետ եւ հասարակություն է ավելի շուտ անգործությունից: Իսլամականությունը դասավոր եմ հաշվի առնել հասարակության սրամադրությունները, որը ավելի ու ավելի զգուշացվողությամբ է վերաբերվում մահմեդականներին: Հարցն արմատապես լուծելը, օրինակ, երկրից բոլոր մահմեդականներին արտաքսելը անհնար է: Բայց հարկավոր է ինչ-որ ձեռքով արձագանքել, ուստի փորձում են խնդիրը մեղմացնել կիսամիջոցներով, որոնցից է բուրկինիի արգելումը, որն ակնհայտորեն չի սղառնում որեւէ մեկի անվտանգությունը, սակայն, Կաննի ֆաղափաբեկ Դավիդ Լիսնարի խոսքերով, «իսլամական ծայրահեղականության խորհրդանիշ» է:

Ֆրանսիացիների մեծամասնությունը կողմ է արգելիին

Ամենայն հավանականությամբ, բուրկինին կարգելի երկրի այլ ֆաղափներում եւս: Օրինակ, Լը Տուկեի (Պա ղը Կալե

է 150 եվրո տուգանքով, իսկ որոշ դեպքերում՝ նաեւ դատաւարի դատաքննությունով, որտեղ դատարանը է 5-րդ հանրապետության աշխարհիկ սկզբունքների մասին:

Մահմանափականներն արդյո՞ք ներհակ չեն ժողովրդավարությանը

Թեեւ դեմքը ծածկող հագուստ մշակույթն կրում էին նվազ քան երկու հազար մահմեդական ֆրանսուհիներ (երկուսն արդեն է մոտ 6 մլն մահմեդական), արգելի բողոքներ հարուցեց: Փորձեցին օրենքը վիճարկել Մարտի իրավունքների եվրոպական դատարանում, բայց դատարանը դատաւարական ֆրանսիայի իսլամականություններին:

Արգելի անհրաժեշտությունը բացատրվում էր երկու ձեռքով: Մի կողմից, խոսքը աղանդական նկատառումների մասին էր. դիմակի (չաղափի եւ այլն) սակարկ է թաքնված լինել որեւէ հանցագործ: Մյուս կողմից, ժողովրդավարությանը էր արգելում, թե դեմքը ծածկող հագուստը նստեցնում է կնոջ արժանապատիվությունը, իսկ դա անթույլատրելի է աշխարհիկ ու ժողովրդավարական դեմքության մեջ: Ուստի օրենքը շատ ավելի խիստ է նրանց հանդեպ, ովքեր կանանց ստիպում են

Ռուսիայում հայտարարել է. «Բուրկինին ունի նախասահմանում: Այդ նախասահմանումն է թափանցել կնոջ մարմինը, թափանցել կնոջը... Դրանում ինչ-որ անսահման արխայիկ բան կա»:

Բուրկինիի արգելումն արդեն գործում է: Կաննում 4 կին տուգանվել է 38-ական եվրոյով: Մի ֆանսիստ բանավոր նախազգուշացում են ստացել. դրանից հետո նրանցից ոմանք սկսել են կրել սովորական լողազգեսներ:

Ուրիշ երկրների իրավիճակի մասին

Եթե վերցնենք փարանոցայի արգելի, այստեղ ֆրանսիան միայնակ չէ: 2012 թ. Բելգիան որոշեց, որ հասարակական վայրերում չի կարելի գտնվել ինքնուրույն դատարանը դժվարացնող որեւիցե հագուստով: Հոլանդիան 2007 թ. փարանոցային արգելեց դրոշմում, իսկ հետո արգելի սահմանեց նաեւ հասարակական վայրերում՝ սրանտորսից մինչեւ համալսարաններ: Փարանոցային օրենքից դուրս է Գերմանիայի Հեսսեն երկրամասում, Իսպանիայի որոշ ֆաղափներում, Շվեյցարիայի Տիչինո կանտոնում:

Իսկ եթե խոսենք բուրկինիի մասին, այդ լողազգեսն առայժմ արգելված է միայն ֆրանսիայի վերնիոյալ բնակավայրերում:

Ի դեպ, ԱՄՆ-ի լողափերին կարելի է տեսնել անգլիսաճոց բուրկինի հիշեցնող հագուստով շղամարդկանց եւ կանանց: Տվյալ դեպքում խոսքը ուղղակիորեն կազմում է մահմեդական լողազգեսների մասին է: Դրանք հնարավորություն են տալիս լողալ ծովում եւ ընդամենը նվազագույնի հասցնել արեւի ճալ մնալու բացասական հետեւանքները:

Իսլամն իրո՞ք դասվում է կրեւ բուրկինի եւ փարանոցային

Սա բարդ հարց է: Դուրսանում կա, օրինակ, այսօրիսի հասկած. «Օ՛, Մարգարե, ասա քեզ կանանց, քո դասերին եւ հավասարալայ այրերի կանանց, որ ավելի լավ փաթաթվեն իրենց հանդերձների մեջ. այդպես ավելի հեշտ կլինի նրանց արքայերը (աղանդականներից ու սրբուհիներից), եւ այդ դեպքում նրանք չեն ենթարկվի ինչ-ինչ նվաստացումների» (33:59): Կա նաեւ այս մեկը. «Ասա հավասարալոր կանանց, որ իրենց հայացքները հեռացնեն (անթույլատրելի բաներից) եւ դասերին իրենց ողջախոհությունը: Թող չզուգարեն իրենց բարեմասնությունները...» (24:30-31): Այսինքն միանգամայն կարելի է լինել, որ կանանց դասվիրված է համեստ հագնվել: Իսկ մյուս բաներում հնարավոր են զանազան մեկնություններ: Օրինակ, դեմքը ծածկելու ավանդույթը գոյություն ունի միայն մի ֆանսի երկրում, եւ մահմեդականների մեծամասնության համար փարանոցային թե ճճմարիս հավաստի, այլ խավարանություն մարմնավորումն է: **Պ. Բ.**

Ֆրանսիան ինչո՞ւ է արգելում մահմեդական լողազգեսը

բաց թողնելով միայն դեմքը, ոտնաթաթերն ու դասակները: Ջգեսը չի կաշկանդում շարժումները, ֆանի որ կարված է առաձգական գործվածքից: Այսօրիսով, բուրկինի հագած կինը կարող է լողալ, մնալ լողափին կամ, օրինակ, վոլեյբոլ խաղալ, ընդամենը չխախտելով իր (կամ ամուսնու) դասկերացումները համեստության եւ բարեդասության վերաբերյալ: «Բուրկինի» անվանումը կազմված է «բուրկա» (կնոջ մարմինն ամբողջապես ծածկող հագուստ) եւ «բիկինի» բառերից:

դեղատարածներ) փոխադասադեպ խոսադեց է, որ այդ համայնքի լողափերին բուրկինին կարգելի մոտ օրերս: Նա մնան հագուստով ֆաղափ եկողներին նախազգուշացրել է, որ նրանց «բարեհաճորեն չեն ընդունի»:

Ֆրանսիացիների մեծամասնությունը հավանություն է տալիս արգելիին: Le Point շաբաթադասանդեսի անցկացրած հարցման մասնակիցները դասաստանել են մեկ հարցի. «Հարկավո՞ր է արդյոք բուրկինիով լողալն արգելել Ֆրանսիայի բոլոր լողափերում»: Արդյունքները հետեւյալն են. «այո»՝ 92,9 տոկոս, «ոչ»՝ 7,1 տոկոս:

Մահմեդականներն անցյալում եւս բախվել են նման սահմանափակումների

2004 թվականին Ֆրանսիայի դեմասկան դրոշմներում արգելվեց կրոնական խորհրդանիշեր կրելը: Կաթոլիկները կարող էին իրենց խաչերը մեղմել հագուստի սակ, իսկ մահմեդական աշակերտներից ստիպված եղան հրաժարվել հիջաբներից: 2011 թվականին արգելվեց հասարակական վայրերում երեւալ դեմքը ծածկող հագուստով: Պատահապես այդ որոշումը հակամահմեդական չէ, ֆանի որ սահմանափակումը շարաժովում է նաեւ մոտոցիկլետի սաղավարտի, զանազան դիմակների վրա: Սակայն ակնհայտ է, որ սվյալ արգելի առաջին հերթին վերաբերում է նրանց, ովքեր սովոր են փողոց դուրս գալ չաղափով, միկաբով կամ փարանոցայով: Օրենքի խախտումը դասվում է

թափանցել սեփական դեմքը. նրանց սղառնում է մինչեւ 30 հազար եվրո տուգանք կամ մեկ տարի ազատազրկում: Իսկ եթե խոսքը անչափահասի հանդեպ մույնաստի հարկադրանքի մասին է, աղա տուգանքն էլ ավելի մեծ է՝ մինչեւ 60 հազար եվրո:

Եիտե նույնօրիսի սրամաբանությամբ են դեկավարվում նաեւ բուրկինիի արգելման ջասազովները: Այսօր, կանանց իրավունքների նախարար Լորանս

Թե ինչպես վրաստանը բարեփոխումներով ազատվեց մաֆիայից

Գերմանական Die Welt թերթի թղթակից Էդուարդ Շթայները գրում է, որ «վրացական հրաճը սկսվում է Թբիլիսիում գտնվող Արդարադասության սնից», որի ջանքերով երկիրը կարողացավ ձեռքազատվել նոսրիկանության եւ արդարադասության մարմինների կաշառակերությունից: Մաֆիականները կամ բանտարկված են, կամ էլ հեռացել են երկրից: Իսլամականությունը ստեղծել են ազատական օրենսդրություն եւ սկսել են ծառայություններ մատուցել ֆաղափադներին: Հենց Արդարադասության սանը եւ ֆաղափային ու գյուղական մյուս համանման կենտրոններում բարեփոխումների շնորհիվ ներկայացված են իսլամական բոլոր մյուսերը, ըստ որում դրանք «դասավոր են վայրկեանապես լուծել ֆաղափադների բոլոր հարցերը»:

Սա առավել եւս վերաբերում է գործարարներին: Իսլամականությունը գիտեն, որ միայն բիզնեսն է ստեղծում աշխատատեղեր, ուստի «բառացիորեն գուրգուրանով են շրջադասել գործարարներին»: Օրինակ, նոր ֆիրմա հիմնողը կծախսի մոտ 15 րոպե, եւ 3-4 ժամ անց նրա հեռախոսի վրա SMS կգա, որ իր ֆիրման գրանցված է ընկերությունների ռեգիստրում: Ինֆոբարեբար կբացվի բանկային հաշիվ:

Հողվածագիրը հիշեցնում է, որ դեռ տարի տարի առաջ երիտասարդ սերունդը առավել շատ գնահատում էր «ֆրեական հեղինակություններին»:

Այսօր հսկայական կարեւորություն է սրվում թափանցիկությանը: International Finance Corporation-ի վերջին զեկուցագրում Վրաստանում կոռուպցիայի մակարդակը փաստորեն գրոյական նշագծի վրա է: Սաակազիվիլու «գրոյական հանդուրժողականության» հետեւանքով շատ մաֆիականներ կամ սղանվեցին, կամ հայտնվեցին անելանելի վիճակում: **Պ. Բ.**

Տեսին մտեր կամ նման բաներ «Ֆակառակություններ» շարքից

Այժեարս

Այբերս Խոյան- 1981-1991-ին եղել է «Գրեթի աշխարհ», 2000-2001-ին «Գրական թերթի» գլխավոր խմբագիր: 1991-ին հիմնադրել է Հայագիտական ընկերությունը եւ «Հայագիտակ» հրատարակչությունը, որը զբի միջազգային շուկայում հայտնի է իր փառեկազմ հուշանվերային հրատարակչություններով եւ «Գիր» մասենաւարի կառեկազմ մեծադիր հասոններով: 25 տարվա ընթացում «Հայագիտակը» լույս է ընծայել հարյուրավոր գրեթ, որոնցից հայտնի են «Պանծարան հայ հին բանաստեղծության», «Ամենայն հայոց կաթողիկոսներ», Թումանյանի, Տերյանի, Խահալյանի, Բակունցի ընտանիքները, Ե. Չարենցի «Վերջին խոսքը», Զ. Մաթեոսյանի «Սոփիակ թղթի առջեւ», «Վահան Տերյան. Տերյանագիտություն, մասենագիտություն» ժողովածուները, Դ. Ալիւանի եւ Ն. Աղոնցի հասոնները: Առանձնահատուկ են վերջին տարիների նրա հեղինակած «Սեւ գիրք. նշանավոր օտարերկրացիները թուրքական ոճիների եւ հայոց ցեղասպանության մասին» (հայերեն, ռուսերեն, քուրերեն, անգլերեն, Երեւանում, Սոսկվայում) եւ «Երկիր դրախտավայր. օտարերկրացիները Հայաստանի եւ հայերի մասին հնագույն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը»: Առաջիկայում «Հայագիտակը» լույս է ընծայելու «Հայր. նշանավոր հայերի խոսքը Սոսկվա Խորենացուց մինչեւ Դեմիտրի Դեմիտրյան», «Նշանավոր քուրերը հայերի մասին» եւ «Ժամանակագրություն հայոց դաստիարակում»:

Ա. Խոյանը շարունակում է հրատարակել «Ֆակառակություններ» իր մտածումների շարքը, որոնք տարբեր տարիների տպագրվել են նաեւ «Ազգ»-ում:

ՄՈՑԻԱԼԻԶՄ ԵՎ ԿԱՊԻՏԱԼԻԶՄ

- ❖ Սոցիալիզմը հասարակարգ է մարդկանց համար: Կապիտալիզմը հասարակարգ է մարդու համար:
- ❖ Սոցիալիզմը թափառ է, կապիտալիզմը առնում է:
- ❖ Սոցիալիզմը արգելում է, կապիտալիզմը խրախուսում է:
- ❖ Սոցիալիզմը զաղափարները ծանուցում է, կապիտալիզմը միանգամից կոչ է անում:
- ❖ Սոցիալիզմը գիրք է, կապիտալիզմը բանկ է:
- ❖ Կապիտալիզմի օրմ ամենից շատ տուժում է լեզուն,- քոչանառվում է շուկայական ժառգոնը: Սոցիալիզմի օրմ ծաղկում է համալսարանական մաթոմ գրական լեզուն:
- ❖ Սոցիալիզմը Դոն Զիչոսն է, կապիտալիզմը Զիմբաբուե է:
- ❖ Սոցիալիզմը Ալեքանդր Մյասնիկյանն է, Աղասի Խանջյանն է, Գրիգոր Հարությունյանն է, Յակոբ Չարոբյանն է, Անտոն Զոչիկյանն է, Կարեն Դեմիրճյանն է, Վիկտոր Համբարձումյանն է, կապիտալիզմը Ռոբերտ Զոչարյանն է, Սերժ Սարգսյանն է, Գագիկ Ծառուկյանն է:
- ❖ Սոցիալիզմը ցամաք հացն է բոլորի սեղանին, կապիտալիզմը էջերի ճոխ սեղանն է:
- ❖ Սոցիալիզմը գեղեցիկ երազ է, կա-

պիտալիզմը՝ դառն իրականություն:
 ❖ Սոցիալիզմը լցնում էր Հայաստանը, կապիտալիզմը՝ դատարկում:
 Վա՛յ մեզ. հայության երազանքը սոցիալիստական կապիտալիզմն է:

ՆԱՅԱՍՏԱՆ-ՈՌՈՍԱՍՏԱՆ

- ❖ Ժամանակը ծնվել է Հայաստանում, տարածությունը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Հայրենիքը ծնվել է Հայաստանում, լուսնությունը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Աղբյուրը ծնվել է Հայաստանում, ջուրը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Շոգը ծնվել է Հայաստանում, սառնամանիքը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Զարը ծնվել է Հայաստանում, հողը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Կոշիկը ծնվել է Հայաստանում, դաշտերը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Եսը ծնվել է Հայաստանում, մենքը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Լեռը ծնվել է Հայաստանում, փայտանձր՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Առատիկը ծնվել է Հայաստանում, վեղը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Հացը ծնվել է Հայաստանում, զեմքը՝ Ռուսաստանում:
- ❖ Պատերազմները Հայաստանի համար վայրէջքներ են, Ռուսաստանի համար՝ վերելք:
- ❖ Ռուսաստանը Հայաստանի համեմատ ունի մի փոքր առավելություն՝ իզակա սեռի դերանուն:

- ❖ Ռուսաստանի մեծադիր փառեկը վերնակի ղեկավար Հայաստանը:
- ❖ Ռուսական կոմունիզմի ծանր ուրվականը ձգվեց դասական Հայաստանը:
- ❖ Չարմանալի բան. դարեր շարունակ Հայաստանը հոսում է դեղի հյուսիս, Ռուսաստանը՝ դեղի հարավ հա հարավ:
- ❖ Պատերազմի ժամանակ Ռուսաստանը վերելք է աղբում, խաղաղության ժամանակ՝ ճգնաժամ:
- ❖ Գալի փառաբանային դաշտերում ժամանակ Ռուսաստանը իր հոյսը դնելու է միայն Հայաստանի վրա:
- ❖ Հայաստանը դժվար կառավարելի երկիր է, որովհետեւ փոքր է, Ռուսաստանը դժվար կառավարելի երկիր է, որովհետեւ մեծ է... Ուրեմն՝ ես չեմ ասում հեռ կառավարելի լինելու համար հարկավոր է Հայաստանը մեծացնել, Ռուսաստանը՝ փոքրացնել... կամ Ռուսաստանը կցել Հայաստանին բարձր ինֆրակարգությամբ:

ՆԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակին հայի տունը փոքր էր, ընտանիքը՝ մեծ. հիմա տունը մեծ է, ընտանիքը՝ փոքր:

ՆՈՐ ՏԵՍԱԿԵՏ

Պատմագրությունը, Ստրաբոնը, Հերոդոտոսը եւ մյուսները սխալվել են հայերի ծագման հարցում. արմենները ոչ թե եկել են Թրակիայից, այլ գնացել են առեւտրի կամ արտադրության աշխատանքի եւ ես եմ վերադարձել:

ՎԻՅԱՄ ՄԱՐՈՅԱՆ

Երբ Վիյան Սարգսյանը գալիս էր Հայաստան՝ Հայաստանը լցվում էր բովանդակությամբ եւ ընդարձակվում,- բերքը առատ էր լինում, Սեւանի ջրերը աշխուժեցնում էին բարձրանում, հանցագործությունները նվազում էին, մարդիկ բարիանում էին, ծնունդը շատանում էր:
 Նա ամբողջ կյանքը արթնց Ամերիկայում եւ նրա հայկական շնչից երկիրը ծաղկեց, բարգավաճեց, հարստացավ, աշխարհում դարձավ առաջինը...
 Տարօրինակ է, որ Հայաստանը չի դառնում, իսկ ԱՄՆ-ը մինչեւ օրս հայությանը հարկեր չի վճարում սարգսյանական բարգավաճ շնչի համար, ինչպես Ռուսաստանը՝ Արամ Խաչատրյանի երաժշտության համար:

ՆՈՐՈՒ ԱՆՍԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

Երբ մարդիկ խոսում են հոգու անմահության մասին, երեւի նկատում են միայն մարդու հոգին. նրանք մոռանում են, որ կենդանիները նույնպես հոգի ունեն, թեւեւ մարդկանց ղեկավարում որդես մարմնի առանձին մաս չունեն: Միզուցե կենդանիները հոգու անմահության մասին մտածելիս մարդկանց նման նկատում են միայն իրենց հոգին:

ՄԱՏԱՆԵՆ ՈՒ ՄԱՐԳԸ

Սասանայի կինը Սասանայի գրկում սասանայերեն էր խոսում, իսկ սասանան մտքի մեջ մտածում էր.
 Ինչ մարդ է...

ԱՐԵՎՄՈՒՏՔԸ ԵՎ ԱՐԵՎԵԼՔԸ

Արեւմուտքը մարդկեր սասանա է. Արեւելքը սասանայակեր մարդ է:

ՄԱՐԳԸ ԵՎ ՄԱՐԳԻԿ

Բոլոր ժամանակներում Մարդը բարձր է դասվել մարդկանցից. Մարդն է իբրեւ մարդկանց վրա: Նոր ժամանակներում, հասկալուստ Արեւմուտքում, փորձում են լուսնությունը դեղի մարդուց խլել եւ հանձնել մարդկանց: Ռուսան էլ սարգի-նակ է՝ որոշ երկրներում այդ բանը ժամանակ առ ժամանակ հաջողվում է:
 Ռուսաստանում, երբ դեկավարումը Մարդուց անցավ մարդկանց ձեռքը՝ երկիրը փլուզվեց:

ՆԱՐԵԿԱՅՈՒ ՊԱՏԱՆՔԸ

Գրիգոր Նարեկացին խորապես ըմբռնել է, որ մարդ արարածը մեղեքի ցեղանարան է, մեղեքի կուսակարան: Մեղեքը փակվում են միայն Բարձրային խոսովանելով, իսկ նրա ճանադարհին կանգնած է մարդ-հոգեւորականը, իսկ նա սովորական մեղավոր մարդն է, ում առաջ մյուս մարդը չի ցանկանում մեղեքը խոսովանել:
 Մի՛ փակեք դեղի Բարձրային ճանադարհը,- ահա Գրիգոր Նարեկացու ցավն ու դախանը:

Երդողանի գործակալները սղառնալիք են գերմանիայի թուրքերի համար

Թուրքական MIT հետախուզությունը գերմանիայում ունի իրազեկիչների հսկայական ցանց: Այդ մասին հաղորդում է գերմանական Die Welt թերթը, վկայակոչելով գերմանացի մի անանուն փառաբանական գործչի: Նրա խոսքերով, ամբողջ երկրում այդ ցանցի մեջ մտնում են «թուրքական հետախուզության մոտ 6 հազար գաղտնի իրազեկիչներ»:
 «Արդեն վաղուց մեծ մասամբ շեղվել էր այնպիսի հետախուզական սվալների ստացման, որքան ճշտումների իրականացման վրա», ընդգծում է անվանագրության հարցերի գերմանացի փորձագետ Երիս Ընիդս-Էնթոնը: Նա

նում է, որ «նույնիսկ արեւելագերմանական «Շթագիին» չէր հաջողվել գերմանիայում ստեղծել իրազեկիչների այդպիսի ծավալուն ցանց»:
 «Կանաչների» կուսակցության դասգանավոր Հանս-Զրիսիան Ըսրեբելն նույնպես խոսովանում է, որ MIT-ը գերմանիայի տարածում ծավալել է «ամերեականայելի գաղտնի գործունեություն»: Նա երկրի սահմանադրության դախողանման գերատեսչությանը, BND դաւանային հետախուզական ծառայությանը եւ ոսիկանությանը արդեն կոչ է արել ցատկ կարգով վերանայել համագործակցությունը Թուրքիայի հետ:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԸ
 Հրատարակութան ԻԳ Տարի
 Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
 «ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԸ» ՍՊԸ
 Երեւան 0010, Հանրապետութան 47
 e-mail: azg@azg.am, azg2@aminco.com
 www.azg.am
 Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱՎՈՒՐ ԱՎԵԴԻԿԻԱՆ հեռ. 060 271117
 Հասկալախոսիկ (գովազդ) հեռ. 582960,
 060 271112
 Լրագրողների սենեակ հեռ. 060 271118
 Հանակարգ, ծառայութիւն հեռ. 060 271115
 Ընթրթայ լրատաւ ծառայութիւն
 հեռ. 060 271114, 010 529353
 Հանակարգային ծառայութիւն՝ «Ազգ» թերթի
 Միջերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձում:
 Գ տարվա յոդաւածները գովազդային են, որոնց բովանդակութան համար խմբագրութիւնը դատասխանատութիւն չի կրում:
 «AZG» Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010